

1672

E

55

1872

Verreken
f1.50

DE KABBALA

Inleiding tot de Joodsche Mystiek
— en Geheime Wetenschap —

DOOR

Dr. ERICH BISCHOFF

Met vele afbeeldingen

CRAFT & Co. — AMSTERDAM

E

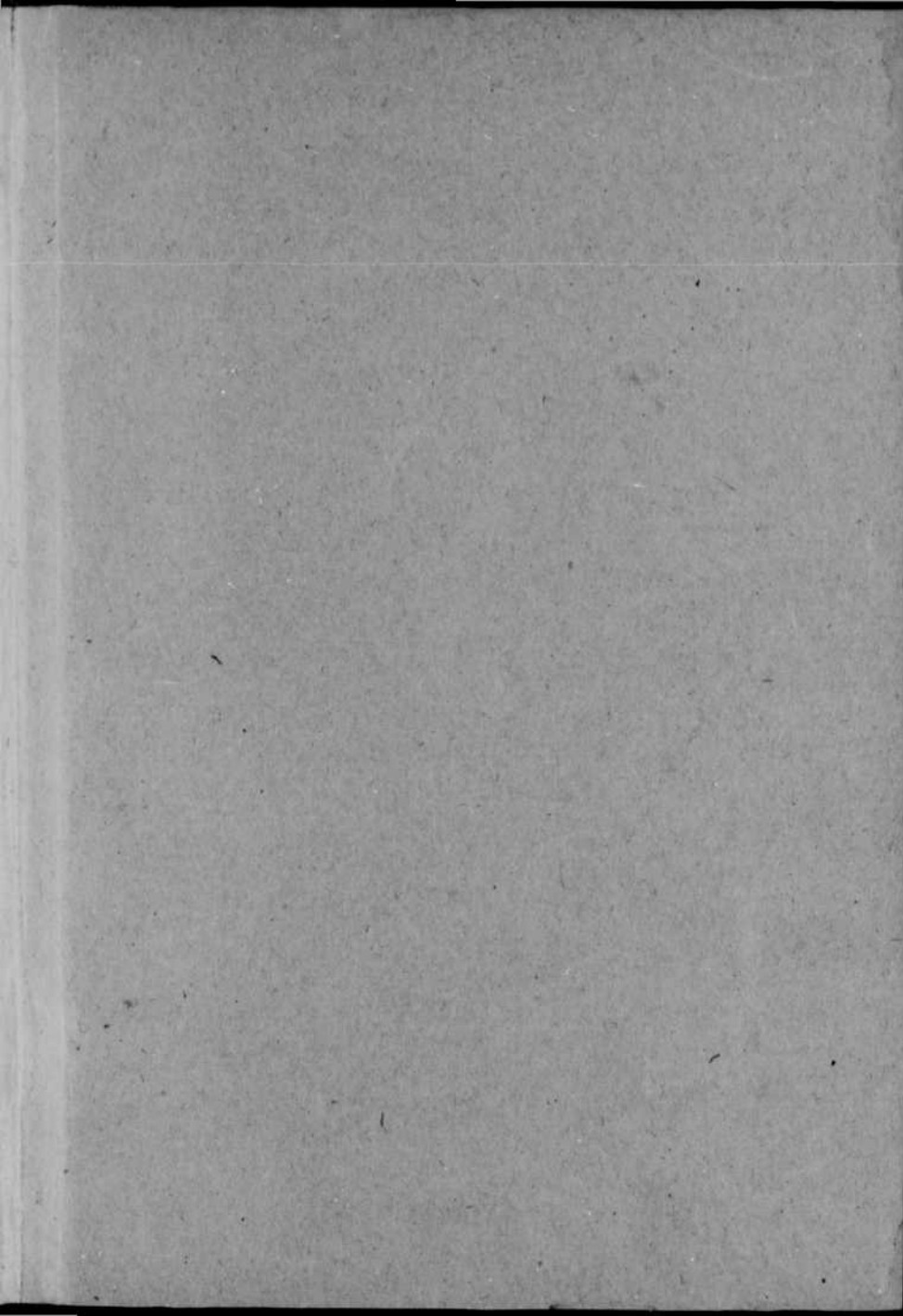
55

- 1072 E55

01 1754 2993 UB AMSTERDAM

J. H. v. ZOELN
BOEKBINDER
KANAALSTRAAT 8
AMSTERDAM-WEST
TELEFOON 83470

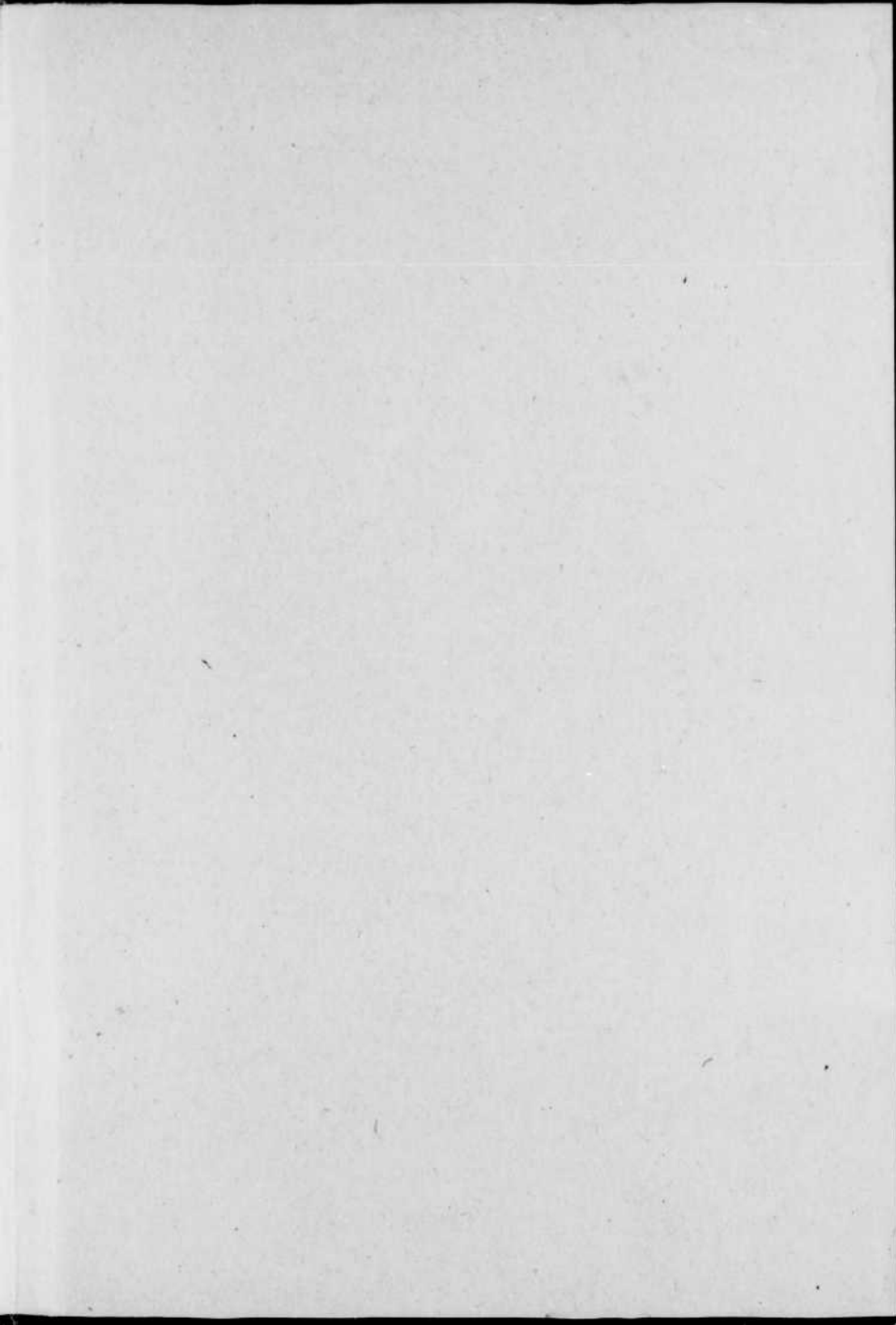

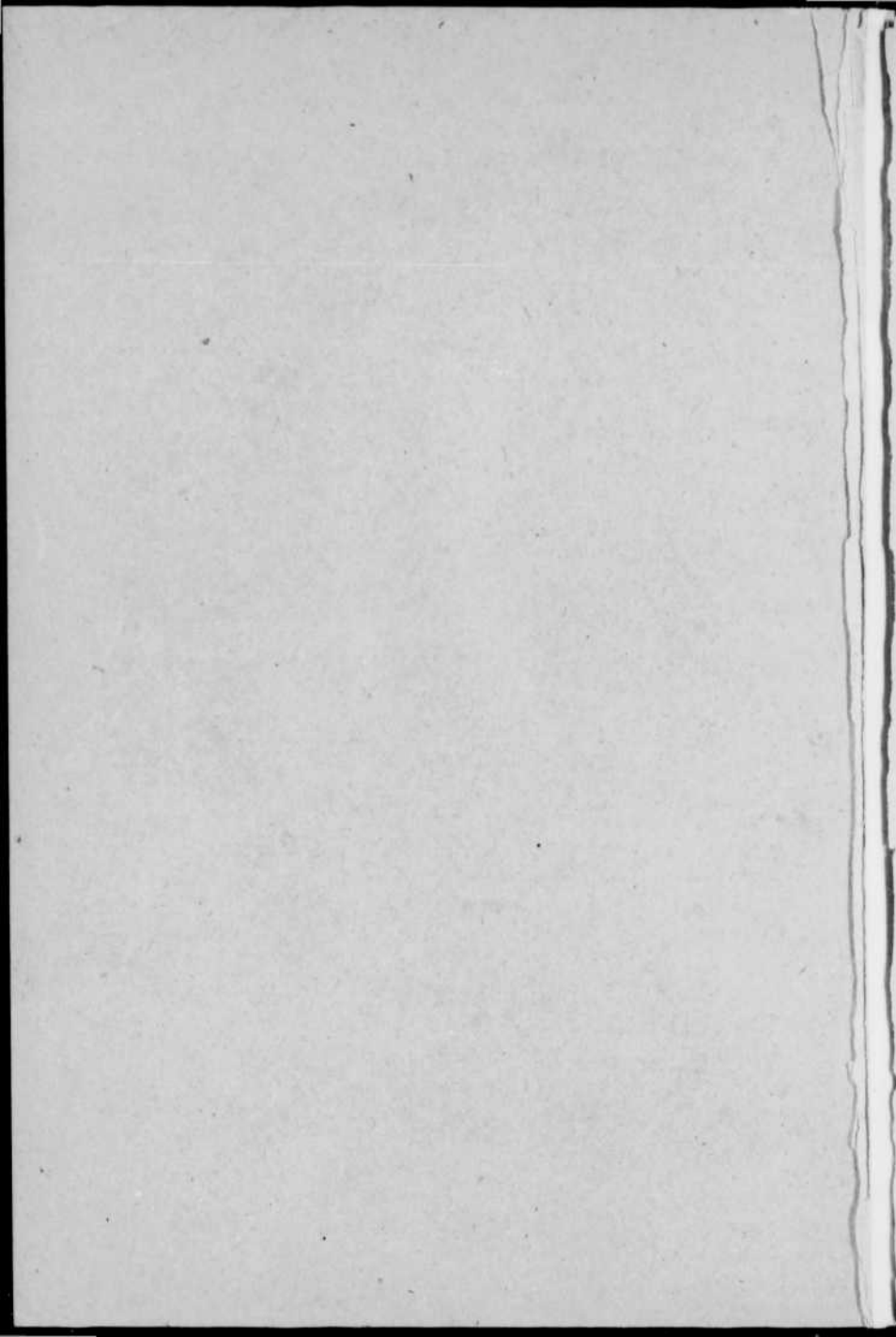
- 1072 E55

01 1754 2993 UB AMSTERDAM

J. H. v. ZOELN
BOEKBINDER
KANAALSTRAAT 8
AMSTERDAM-WEST
TELEFOON 83470

DE KABBALA

Inleiding tot de Joodsche Mystiek
== en Geheime Wetenschap ==

DOOR

Dr. ERICH BISCHOFF

Met vele Afbeeldingen.

CRAFT & Co. — AMSTERDAM.

Bibliotheca
Rosenthaliana

— 1872 —

Stoomdruk — H. GERMS FHzn. — Doesburg

Bij dezelfde uitgevers verschenen:

FRIEDRICH NIETZSCHE, **Ideeën**, eene bloem-
lezing uit zijne werken door G. H. Priem
f 2.50 geb. f 3.—

— — **De Blijde Wetenschap**, vertaling van
G. H. Priem . f 3.— geb. f 3.50

— — **Afgoden-Schemering**, vertaling van G. H.
Priem . . f 1.50 geb. f 1.90

HENRY S. OLCOTT, **De Boedhistische Cate-
chismus** . . f 1.50 geb. f 1.90

Dr. ERICH BISCHOFF, **De Kabbala**. Inleiding
tot de Joodsche mystiek en geheime
wetenschap . f 1.50 geb. f 1.90

— — **Talmud-Catechismus** f 1.50 geb. f 1.90

— — **De Koran** . . f 1.50 geb. f 1.90

NICOLAAS GOGOL, **Doode Zielen**. Roman uit
het Russisch. 2 Dln. f 3.90 geb. f 4.90

G. VON BERLEPSCH, **Fortunats Roman**.
f 1.90 geb. f 2.30

Dr. EMILE LAURENT, **Verdorven Jeugd**. De mis-
daad en de ondeugd op de schoolbanken.
f 1.25 geb. f 1.65

F. M. DOSTOJEWSKY, **Arme Menschen**. Roman
uit het Russisch f 1.90 geb. f 2.30

Bibliotheca
Rosenthaliana
—+—

Stoomdruk — H. GERMS FHzn. — Doesburg

Bij dezelfde uitgevers verschenen:

FRIEDRICH NIETZSCHE, **Ideeën**, eene bloem-
lezing uit zijne werken door G. H. Priem
f 2.50 geb. f 3.—

— — **De Blijde Wetenschap**, vertaling van
G. H. Priem . f 3.— geb. f 3.50

— — **Afgoden-Schemering**, vertaling van G. H.
Priem . . f 1.50 geb. f 1.90

HENRY S. OLCOTT, **De Boedhistische Cate-
chismus** . . f 1.50 geb. f 1.90

Dr. ERICH BISCHOFF, **De Kabbala**. Inleiding
tot de Joodsche mystiek en geheime
wetenschap . f 1.50 geb. f 1.90

— — **Talmud-Catechismus** f 1.50 geb. f 1.90

— — **De Koran** . . f 1.50 geb. f 1.90

NICOLAAS GOGOL, **Doode Zielen**. Roman uit
het Russisch. 2 Dln. f 3.90 geb. f 4.90

G. VON BERLEPSCH, **Fortunats Roman**.
f 1.90 geb. f 2.30

Dr. EMILE LAURENT, **Verdorven Jeugd**. De mis-
daad en de ondeugd op de schoolbanken.
f 1.25 geb. f 1.65

F. M. DOSTOJEWSKY, **Arme Menschen**. Roman
uit het Russisch f 1.90 geb. f 2.30

DE KABBALA

Voorwoord.

Een wonderlijke combinatie van heimelijke nieuwsgierigheid en schuchtere vrees wekt in ons het uitspreken van den naam „Kabbala.” Uit de diepte van het verre verleden rijst voor ons geestesoog op het beeld van een ouden Kabbalist in het duistere Krakau of Spaansche Ghetto — gehuld in zijn donkeren mantel, de groote spitse pelsmuts op het hoofd, waaronder de witte haarlokken neerkrullen, terwijl de lange zilverwitte baard in twee punten op de borst neergolft. In de nachtelijke stilte staat die gedaante in het lage studeervertrek, omschemerd door het roodgele licht van den zevenarmigen Menorah *), dat even in staat

*) De heilige lamp.

is de rijen lijvige folianten te toonen en allerhande zonderlinge voorwerpen, dat zich vastglimpt aan het metaal der astrologische instrumenten bij 't halfgeopende venster, matter weerglanst in de ronde glasruiten, maar het volle licht laat vallen op de wonderbare teekens, waarmede het op de groote eikenhouten tafel open-
 geslagen kabbalistische boek prijkt, dat de grijsaard thans met plechtige houding nadert. Dof klinkt zijn gefluister in de heilige taal van zijn volk, waarin nu en dan opklinkt het zware geluid van het Chaldeeusche idioom; hoofd en bovenlijf buigen zich van tijd tot tijd dieper voorover — de tot nog toe half gesloten donkere oogen, openen zich wijd en een bovennatuurlijke glans gloeit in hem nu hij den grooten driemaal heiligen geheimzinnigen naam uitspreekt; rood gloren de vlammen van den menorah op, duistere nevenschimmen breiden zich uit, het kleine vertrek schijnt zijn grenzen uit te zetten tot in 't oneindige, ruimte en tijd schijnen te verdwijnen. En door alles heen klinken die geweldige tooverwoorden voort. Daar splijt de nevelwolk in tweeën en een eindelooze stoet komt naderbij, al nader en nader, langs den man met het wonderwoord op de lippen, om weder in het onzichtbare zich op te lossen; de eindelooze rij der rabbi's, zooals de Heilige hen aan den eersten mensch vertoonde, bij 't begin der wereld. Vooraan de reuzenfiguur van den leider

III

des volks: Mozes van Sinai's licht omstraald; trouw zijn voetstappen drukkend Jozua, gevolgd door de oudsten, dan de mannen van de groote Verzameling, de tegenwoordige geestelijke strijdmacht der Talmudisten, onder de vele reuzen der gedachte ook de groote Simeon ben Jochai, de vader der Kabbala, daarna de trotsche schaar der Gaonen en voorts in ontelbare reeksen de leiders en leeraars des volks, die eens waren en nu nog zijn en die daar zijn zullen tot aan 't einde der dagen . . . Fier opgericht en het oog gevestigd op verren horizont dezen, in gedachten voor zich uitstarend genen, het hoofd deemoedig gebogen weer anderen — bloeiende jongelingen, krachtige mannen, ernstige grijsaards, met eer overladen, met ellende overdekt, menig hoofd pralend met de martelkroon — van zonneglans bestraald of door stormnacht omduisterd, zoo gaan zij daar heen, komen zij uit de oneindige verte in eindelooze rij . . . Maar het beeld vervaagt — geweldig klinken door het schemerlicht nog steeds de trotsche woorden. Een glanzende nevel — een stralend niets, een stralend alles . . . Wat zal dat worden? Maar uit den vormloozen schijn schieten naar alle hemelstreken tien krachtige stralen te voorschijn, elkaar in kringloop ontvliegend om zich weer te vereenigen en nieuwe stralen te scheppen, die draaiend verder glanzen, tal-

IV

looze vonken spattend, die uit elkander vliegen om weer saam te ballen tot gestalten, al verder en verder in de oneindige ruimte. Uit de lichtende elementen ontstaan vormen, uit de vormen zielen en lichamen, alles een van glans doorgloeide wereld, naderstroomend uit het morgenlicht der eeuwigheid en weder terugvloeiend in de eeuwige Goddelijke lichtzee. — De stem zwijgt, het licht van den menorah sterft weg en vredig rust de grijsaard in zijn bruinen leunstoel, terwijl het eerste morgenzuchtje door het venster naar binnen waait.

Of wel wij hooren in den geest den wonderbaren meester, die in stille uren zijn uitgelezen jongeren de door hem aanschouwde geheimenissen onthult, hen inwijdt in het zijn en worden van het bestaan, in de beteekenis van het leven en in de ondoorgrondelijkheden der Godheid. Wanneer de meester zich echter onder de menigte begeeft, onder de gewone menschen, die van zijn groote daden zoo veel te vertellen weten, dan hooren de „geloovigen” menig goed woord, maant hij hen aan rein van hart en leven te zijn en hoe minder de lieden de diepte zijner redeneeringen begripen, destemeer prijzen zij zijn wijsheid . . .

Het aangehaalde beeld is niet onwaar, doch toch te algemeen en te vaag om van het wezen der Kabbala

of de mystieke geheimwetenschap der Joden een voldoende voorstelling te geven. En toch zoo menigeen zou een nadere verklaring wenschen!

Ten alle tijde hebben nadenkende menschen zich aangetrokken gevoeld tot de eenzame paden der mystiek. Reeds in de oudste tijden bestonden zij en het waren niet de minste geesten, welke ze zochten. Steeds waren zij van verschillenden aard, doch allen op een doel gericht: Het ééne, waarin alles besloten ligt! — Niet alleen naar Rome voeren vele wegen en het strijdt met het karakter der mystiek een enkel iets als het eenig ware te achten. Daarom kan het ook niet goed zijn als men, zooals heden zooveel geschiedt, alleen gevoel schijnt te hebben voor de diepzinnige gedachten van het Boedhisme. *) De Kabbala en de daarin vervatte leer verdienen minstens evenzeer de opmerkelijke belangstelling, niet alleen van de mystieken, doch ook van ieder beschaafde, die een open oog heeft voor de ontwikkeling van den menschelijken geest in den loop der tijden en het is nog de vraag of niet de kabbalistische gedachtengang een nog diepere is dan de Boedhistische.

Een boek, dat kort en voor ieder begrijpelijk, al het

*) Men raadplege: HENRY S. OLCOTT, De Boedhistische Catechismus CRATF & Co. Amsterdam.

VI

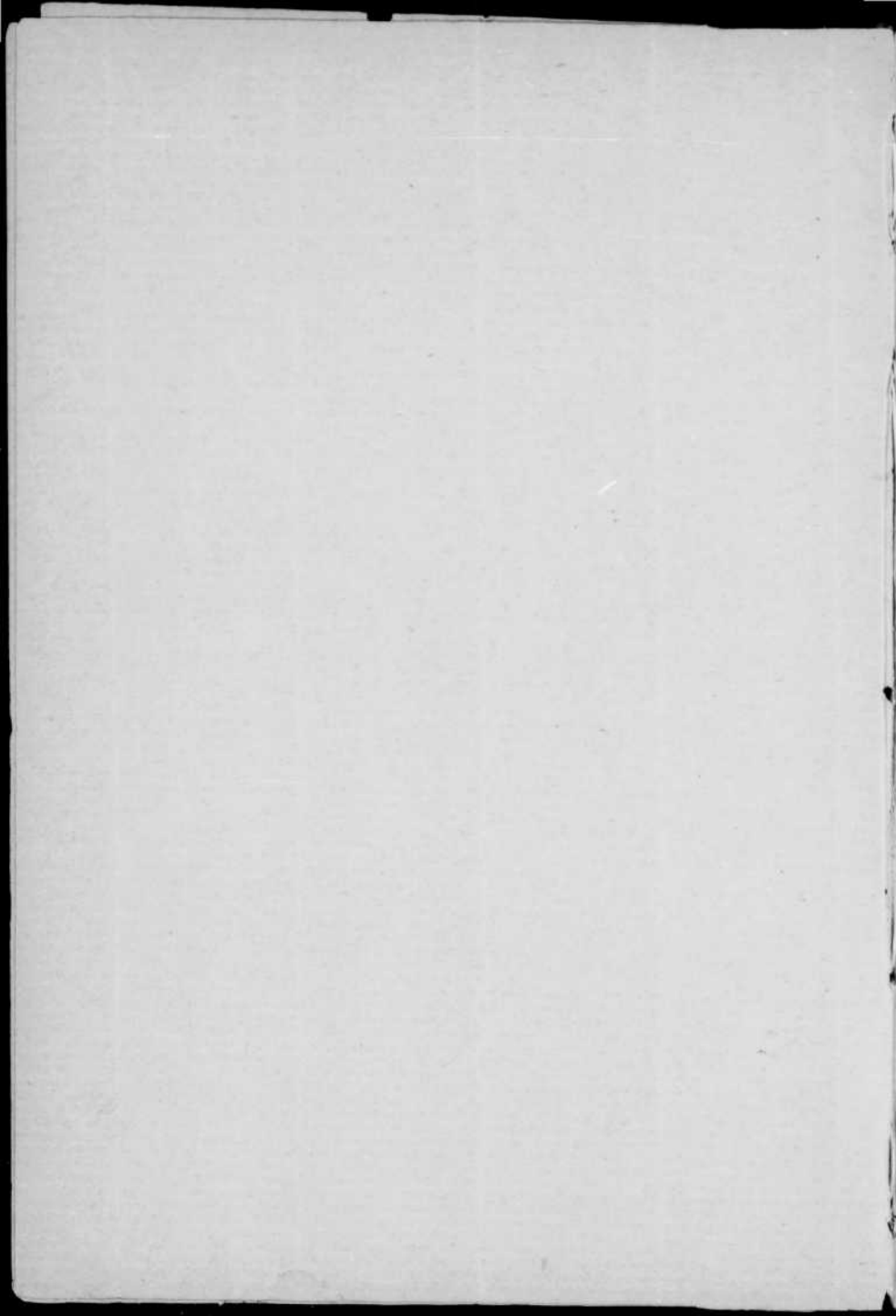
wetenswaardige uit de Kabbala den lezer bracht, bezaten wij, trots zoo menig verdienstelijken arbeid op dit gebied, nog niet.

Van bevriende zijde daartoe opgewekt heb ik getracht in vraag en antwoord het merkwaardigste uit de Kabbala mede te deelen, geloovende dat de Joodsche litteratuur ons toch nog heel wat nader is dan die andere in 't Sanskriet en 't Pâli. Niettegenstaande over de Kabbala reeds zeer veel geschreven is, meen ik toch ook nog heel wat nieuws te hebben gezegd en in 't bijzonder voor die lezers, voor wie alles nieuw is hoop ik niet dat de lectuur een ontnuchtering zal zijn.

Ten slotte nog de opmerking, dat de gravures genomen zijn naar voor 't grootste deel zeer zeldzame origineelen, welke zeer moeilijk te verkrijgen waren.

DE SCHRIJVER.

Karakter en oorsprong der Kabbala.

1. Wat is de Kabbala?

„Kabbala” is het totaal der mystieke leerstelsels van het Jodendom en omvat zoowel de theosofisch-metaphysisch-natuurphilosofische speculaties, als de phantasiën op magisch-bijgeloovigen grondslag.

2. Wat beteekent „Kabbala” eigenlijk?

Deze eerst sedert de dertiende eeuw (volgens onze tijdrekening) in gebruik zijnde naam beduidt eigenlijk „overlevering” (traditie) en in zooverre mag deze leer op den naam „geheime leer” aanspraak maken, dat zij behalve aan de Bijbel- en Talmudgeleerden maar aan zeer weinig bevoorrechten bekend geweest is en door dezen slechts aan uitgelezen leerlingen weder werd meegedeeld.

3. Hoe oud is de Kabbala?

De Kabbalisten brengen de hoofdbegrippen der Kabbala tot de verst mogelijke tijden terug, tot Mozes, ja zelfs tot Abraham en tot Adam. Als eigenlijke stichters der Kabbala noemen zij echter voornamelijk drie Talmudisten: Rabbi Ismael ben Elisa (omstreeks 130 n. Chr.), rabbi Nechunjah ben Hakana (omstreeks 75 n. Chr.) en in 't bijzonder Simeon ben Jochai (omstreeks 150 n. Chr.) welken laatsten zij aanwijzen als vervaardiger van den beroemden „Sohar” (zie § 45.)

Rabbi Simeon ben Jochai.

4. Wat moet men hiervan gelooven?

Aan het oudere Jodendom en voornamelijk aan het oorspronkelijk Mozaïsme zijn zulke mystieke

speculaties, als de Kabbala bevat, in 't algemeen vreemd. Het reusachtig verzamelwerk „De Talmud”*) heeft echter wel veel mystieke ideeën over God en zijn troonwagen (de „merkabah” volgens Ezechiël I.) over den hemel, de hel en de wereld (angologie, demonologie, cosmologie,) over den oorsprong, het karakter en het voortbestaan der ziel, over de toekomstige wereld en over magische gebruiken van verschillenden aard. Niettemin worden zulke dingen als beschouwingen en gebruiken, van enkelen aangeduid en vaak zelfs als bedenkelijk, onnut en gevaarlijk gequalificeerd — met het karakter van de Talmud-geschriften hebben deze, meerendeels uit het Perzisch en later Neo-Platonisme binnengeslopen elementen in elk geval niets uit te staan en met name door de drie boven (§ 3) genoemde Talmud-geleerden worden dergelijke beschouwingen en leeringen niet meege-deeld, ook al komen zij in Talmud of Midrasch voor.

De Kabbala als mystiek systeem en hare ontwikkeling als zoodanig behoort ongetwijfeld geheel in de middeleeuwen thuis en haar oorsprong dateert hoogstens uit de zevende eeuw onzer jaartelling. Van toen af heeft zij zich op verschillende wijzen rijkelijk ontwikkeld, tot zij haar hoogtepunt be-

*) Zie „Talmud-Catechismus” CRAFT & CO., Amsterdam.

reikte in het boek „Sohar” (zie § 45.) Haar laatste uitloopers reiken tot in onze dagen.

5. Welke tijdperken kan men in de ontwikkeling der Kabbalistiek onderscheiden ?

1. Haar ontstaan tot aan het boek „Jezirah.”
2. Haar verdere ontwikkeling onder den invloed van het boek „Jezirah” (10e—12e eeuw.)
3. De voltooiing der Kabbala van de opkomst der eigenlijke Sephiroth-leer tot het einde van het boek „Sohar” (13e—15e eeuw.)
4. De na-bloei (16e—17e eeuw.)
5. De ondergang (sinds de 18e eeuw.)

6. Berust de Kabbala op enkel mondelinge overlevering ?

Neen. Verscheidene harer leerstellingen mogen geruimen tijd alleen mondeling zijn verbreid, voor zij werden opgeschreven, andere zelfs in 't geheel niet schriftelijk zijn medegedeeld, wat wij van de Kabbala weten, komt voort uit schriftelijke bronnen en de eerste zekere kennis omtrent de Kabbalistische leer putten wij uitsluitend uit de Kabbalistische geschriften uit de 7e—9e eeuw.

7. Is de Kabbalistische Literatuur uitgebreid ?

Zeer uitgebreid. Behalve een groot aantal ge-

drukte geschriften bevinden zich in openbare en particuliere bibliotheken ongeloofelijk veel manuscripten van kabbalistisch karakter, die nauwelijks bij name bekend zijn. Bovendien onderstelt men dat nog vele dergelijke geschriften verloren gegaan of zoek geraakt zijn.

8. In welke taal is deze litteratuur geschreven?

Voornamelijk in het Nieuw-Hebreeuwsch en het Chaldeeus, evenals de Talmud-litteratuur. Slechts eenige commentaren op het boek Jezirah (zie § 17) zijn in het Arabisch geschreven.

9. Welk Kabbalistisch boek is bijv. in het Chaldeeus geschreven?

De in Spanje, tegen het eind der 13e eeuw vervaardigde „Sohar”, het hoofdwerk der Kabbalistische litteratuur.

10. Wat is de inhoud der Kabbalistische geschriften?

Behalve theosofische en metafysische, cosmologische, natuur-philosofische en dergelijke speculaties, naast stoute poëtische uitbeelding van abstracte ideeën en verheven ethysche gedachten, ook systematisch gerangschikten onzin, smakelooze

phantasiën en bijgeloof van verschillenden aard.

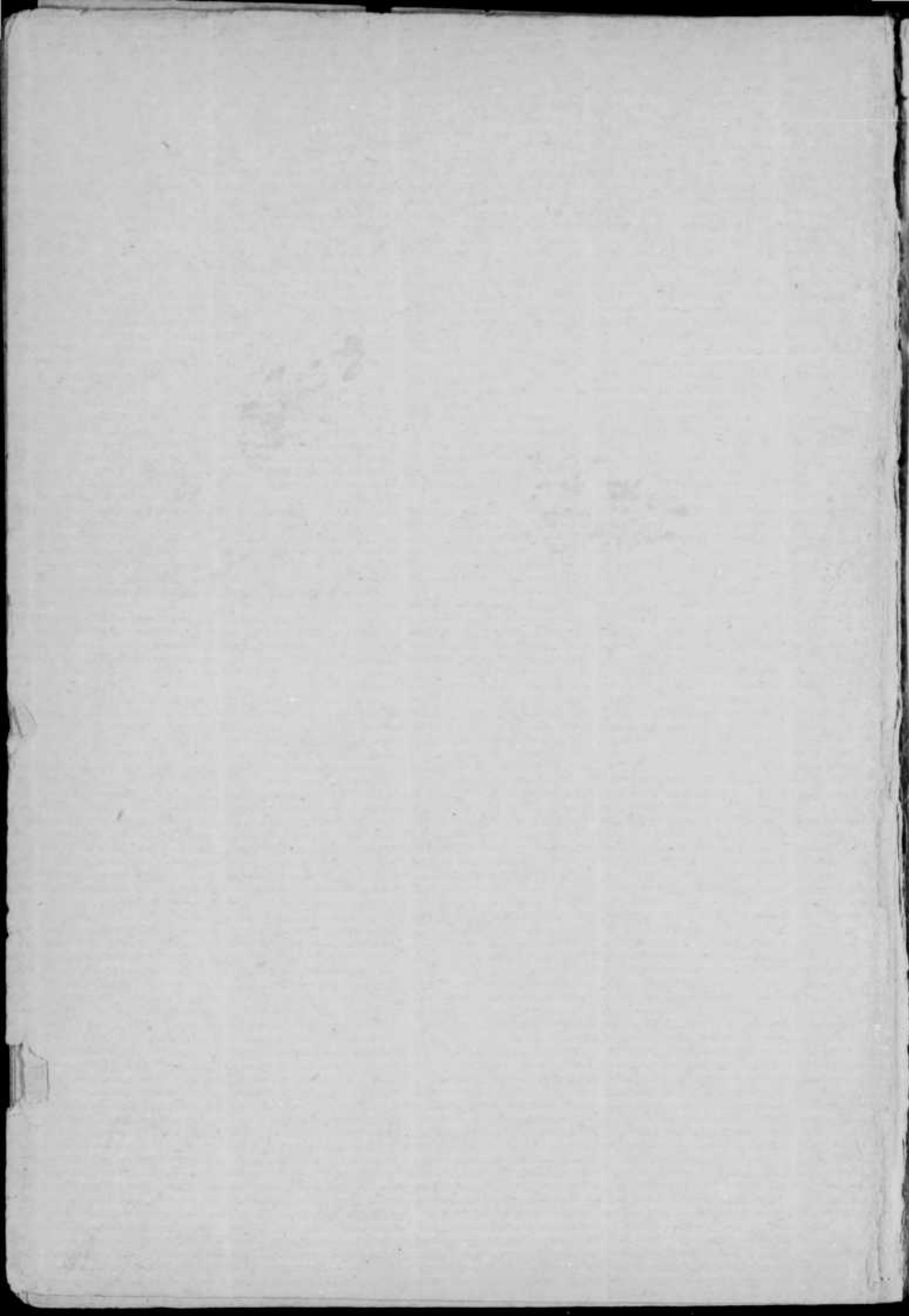
11. Welke drie hoofdrichtingen kan men in de Kabbalistiek onderscheiden ?

De metaphysisch-speculatieve, de ethisch-ascetische en de magisch-bijgeloovige, zonder dat deze streng van elkaar te onderscheiden vallen. Het verval der Kabbalistiek in den nieuweren tijd kenteekent zich hoofdzakelijk door het op den voorgrond treden der laatste richting.

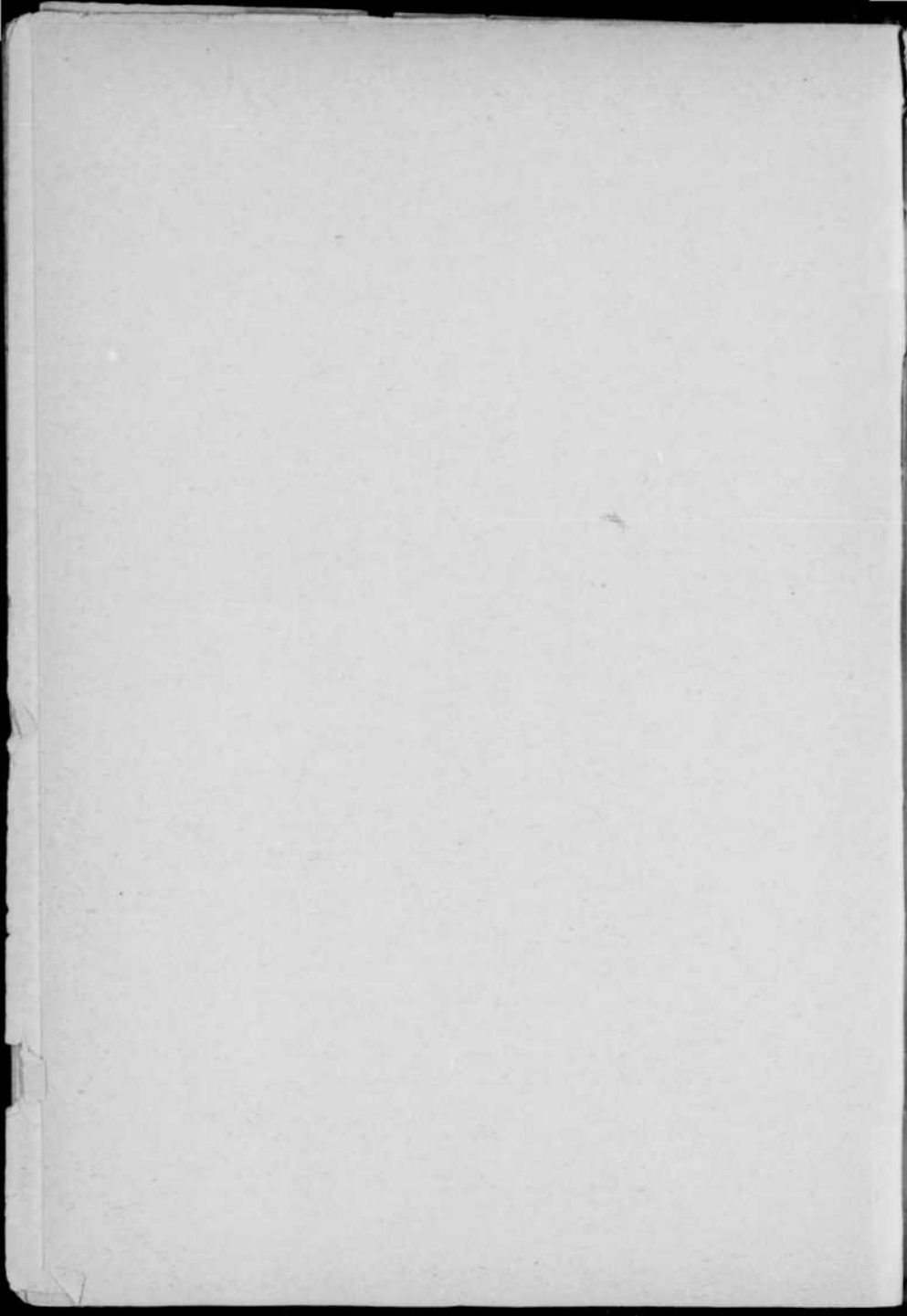
12. Hoe was en is de verhouding van het Jodendom als zoodanig tot de Kabbalistiek ?

Tot aan de negende eeuw stonden de Talmud-joden vijandig tegenover de Kabbalistiek. In de tiende eeuw was het de autoriteit van den Gaon Saadja (892—942,) den beroemden grondlegger van het Hebreeuwsche taalonderzoek met betrekking tot de Kabbalistiek, die onder de rabbijnen aanhangers verwierf, wier aantal in de 12e en 13e eeuw, voornamelijk door het voorbeeld van de beroemde Talmudgeleerden Nachmanides en Gikatilla (§ 30) al grooter werd, tot in de 17e eeuw het gansche Jodendom onder Kabbalistischen invloed stond. In de 18e eeuw gaat het aanzien der Kabbalistiek onder den invloed van den nieuwen tijd meer en

meer achteruit en het moderne Jodendom ziet in 't algemeen in de Kabbala niet veel meer dan een historische curiositeit of een onderwerp voor litterair-historisch onderzoek.

De geschiedenis der Kabbala

13. Waardoor kenmerkt zich de eerste periode (of de kindsheid) der Kabbalistiek?

In plaats van de latere meer speculatieve tendenz, is hier nog de religieuze phantasie overheerschend.

14. Wat is het voornaamste onderwerp dezer mystieke leer?

De geheimenissen der Godheid en het rijk der hemelen met zijn heirscharen, voornamelijk de heerlijkheid Gods ten troon (z. o. § 4) en de werkzaamheid van den aartsengel Metatron, gelijk van de andere hemelsche wezens en ten slotte de verheffing tot de mystieke intuïtie van deze dingen.

15. Wat zijn de voornaamste werken uit deze periode?

1. Othijoth de Rabbi Akiba (Het alpha-

bet van den rabbi Akiba), waarin aan de afzonderlijke letters van het Hebreeuwsche alphabet een godsdienstigen, moreelen en mystisch-phantastischen zin wordt gegeven.

2. *Schiûr Komah* (Bepaling van de hoegrootheid der goddelijke natuur), in welks bewaard gebleven gedeelten de hoegrootheid der anthropomorphiseerde Godheid beschreven worden; deze phantastische getallen-opgaven zijn allegorisch bedoeld, doch de diepzinnige beteekenis is bijna niet te ontraadselen.

3. *Hechaloth rabbathi* (Het groote tractaat van de hemelsche hallen) geeft de middelen aan om in mystische verrukking te geraken, evenals hetgeen men in deze verrukking ziet.

16. Zijn nog andere Kabbalistische boeken bekend uit deze periode?

Ja. De Gaon Hai noemt bijv. geschriften van magischen inhoud, die over amuletten en tooverformulieren handelen, door middel van welke men stormen op zee kon stillen, liefde kon opwekken, menschen ter dood kon brengen enz., evenals *Sèpher ha-jaschar*, *Sèpher ha-rasim*, *Sèpher Schem ben Noach*, welke echter alle zijn verloren geraakt.

[illegible]

Կրտ ին ա ծղծ սո
 Եւ լեւր լուսինի Էր

inde 1/20
 gul 1/20
 wales 1/20
 1/20

(Handwritten notes and a small diagram showing a box divided into two horizontal sections, labeled "K" and "D".)

17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538

Or

17. Waardoor onderscheidt zich de tweede periode (of de jongeringleeftijd) der Kabbalistiek van de eerste?

Zij is in den Sèpher Jezirah (Boek der uitbeelding, der schepping) als niet zoozeer theosofisch doch veeleer cosmologisch omschreven en heeft tot onderwerp het ontstaan en de actieve elementen van de wereld der verschijnselen; zij wordt reeds meer en meer speculatief-systematisch. Later vereenigen zich de cosmologische en de theosofische richting en ontwikkelt zich — vooral bij de Joodsche mystieken in Duitschland, omstreeks het begin der dertiende eeuw — een van mystiek doortrokken ethiek van de edelste soort. Ter andere zijde treedt uit de theosofische speculatie over plaats en getallen der letters in de namen van God en de engelen, gebedswoorden enz. een lettermystiek, met een magisch doel, meer op den voorgrond.

18. Wat zijn de grondgedachten van het boek Jezirah?

Daar de woorden en de door deze uitgedrukte dingen volgens inzicht van den schrijver een onscheidbaar geheel vormen, zijn de elementen der woorden, n.l. de (22) letters (van het Hebreeuwsche alfabet) ook de elementen der dingen. Boven hen staan als catagoriën van al het be-

staande de cijfers der eerste decade (1—10), die een afgesloten geheel voorstellen. Het hoogste principe is de boven ieder getal staande absolute eenheid.

19. Hoe wordt nu in het boek Jezirah uit deze absolute eenheid de wereld ontwikkeld?

De eenheid wordt voorgesteld door het cijfer één; dit is de „adem” (geest) van den levenden God. Hieruit ontstaat de 2, „de geest des geestes”, de stem, waarin de 22 letters als elementen der dingen een oorsprong nemen; physisch verbeeldt deze adem de lucht. Uit de 2 ontwikkelt zich de 3, ofwel uit de lucht ontwikkelt zich het oerwater van den chaos, waaruit water en aarde zich afscheiden. Uit de 3 ontstaat de 4, of uit het oerwater het oervuur, dat als v u u r, in verbinding met lucht en water den hemel en zijn bewoners verwekt. — Bij deze 4 elementaire getallen komen de 6 elementaire afmetingen (hoogte, diepte, oostelijke, westelijke, noordelijke, zuidelijke richting) en vormen zoo met de andere de elementaire Decade, welke de catagoriën van al het geschapene bevat. — Wanneer met deze 10 getallen of grondprincipes de 22 letters in verbinding komen, ontstaan de op zich-zelf staande

dingen. Daar deze verbinding echter in kringloop volbracht wordt, ¹⁾ veranderen deze dingen ook herhaaldelijk. De omstandigheden, onder welke deze gansche ontwikkeling plaatsgrijpt, zijn het aan wetten onderworpen wezen, het aan tegenovergestelde wetten onderworpen zijn en de bemiddeling (Thesis, antithesis en synthesis).

20. Waaraan herinnert deze Kosmogonie met haar getal-principes?

Aan de zeer veel overeenkomst daarmee hebbende leer der Grieksche neo-pythagoristen.

21. Wanneer is het boek Jezirah geschreven?

Volgens sommigen in de 8e of 9e eeuw na Christus, naar alle waarschijnlijkheid echter in het laatst der 9e of het begin der 10e eeuw. Eenigen houden den gaon Saadja, die eerst in 931 en wel in 't Arabisch zijn commentaren schreef, voor den auteur van dit (in 't Hebreeuwsch geschreven) boek, en wel in hoofdzaak omdat de volmaking der letters en haar classificatie enz. hem, den grondvester der Hebreeuwsche taalwetenschap, schijnen aan te wijzen. Behalve hem

¹⁾ Vgl. de draaiende (maar stoffelijke) atomen van Democritos! Merkwaardig is dat de monaden-theorie, waardoor van Helmont de voorganger van Leibniz werd, uit Kabbalistische zienswijzen is ontsproten. Zijn monaden zijn evenals die van L. en de emanaties in de Kabbala, beziel.

schreven nog vele anderen commentaren op dit belangrijke werk, in aansluiting op de Theosophische Kabbala.

22. Waardoor is het „Boek Rasiël” boven de andere merkwaardig?

Het is een zekere overgang tusschen den cosmologischen tendenz van het boek Jezirah en de zuiver theosophische richting, terwijl het 't nauwe verband aanwijst, dat tusschen de bovenaardsche en de aardsche wereld bestaat. In 't bijzonder geeft het den invloed der sterren aan op het lot des menschen, zoodat door deze wetenschap de mensch in de mogelijkheid verkeert de toekomst te ontsluiëren. Door dit verband leidt het de astronomie of beter de astrologie de Kabbalistische leer binnen. (Zie 202).

23. Noem eens twee vertegenwoordigers van de Duitsche mystiek in ethische richting uit dat tijdperk!

Rabbi Juda (ben Samuel) ha-Chafid, de schrijver van het uitstekende zedekundige geschrift „Sèphér chasidim” (Boek der vromen), die in 1217 te Regensburg stierf en zijn leerling Rabbi Eleasar ben Juda (naar zijn hoofdwerk ook wel „Rokêach” genoemd), in 1237 te Worms gestorven.

Hij (Eleasar) heeft bovendien in zijn commentaren op het Jezirah-boek de lettermystiek verder ontwikkeld. ¹⁾

24. Wat is het hoofdkenmerk van de derde periode der Kabbalistiek?

De leer van de 10 „Sephiroth” en haar inwerking op de verdere leer der Kabbalistische speculatie.

25. Wat heeft men onder „Sephiroth” te verstaan?

„Sephiroth” is het meervoud van „Sephirah”. Het is eigenlijk het Grieksche „Sferen”, doch beduidt in 't Hebreeuwsch tevens „Getal”. Overeenkomende met de 10 „sferen” van de Ptolemaïsche astronomie en de 10 „getallen” van het Jezirah-boek (z. § 19) worden thans met „Sephiroth” 10 actieve Oer-ideëen of metaphische oerkrachten aangeduid, welke de bemiddeling tusschen de absolute godheid en de gezamenlijke wereld voorstellen.

26. Hoe werden de Sephiroth nog wel meer genoemd?

In den eersten tijd ook wel „Màamrim”, d. i.

¹⁾ Zijn naam (Eleasar) en de titel van zijn hoofdwerk (Rokéach) hebben dezelfde getal-waarde en zijn derhalve, volgens de Gematria (zie 37) vervangbaar. Rokéach beduidt apotheker, balsemverkooper.

„Scheppingsvoorwaarden”, omdat in den Talmud staat, dat met tien woorden de wereld geschapen werd. Deze uitdrukking heeft tevens de beteekenis van „Catagoriën”, evenals bij de tien grondgetallen (Sephiroth) van het Jezirah-boek; de beteekenis gaat echter spoedig meer en meer over in het begrip „scheppende oer-gedachte”.

27. Zijn dus de Sephiroth in deze periode iets anders dan in de voorgaande periode?

Ja; ook in onderdeelen hebben zij geheel andere namen. Terwijl voorts gindsche „oergetallen” abstracte cosmologische begrippen voorstellen, zijn deze „oer-ideeën” van metaphysichen aard.

28. Wie geldt als grondvester van de Sephiroth-leer?

Rabbi Izaak de Blinde (omstr. 1200) uit Nîmes in Provence.

29. Welk Kabbalistisch boek is uit deze periode afkomstig?

„Sèpher Bahîr” (het lichtende boek), een, in tegenstelling met zijn naam, zeer duister geschrift.

30. Noem nog eens meer beroemde Kabbalisten uit deze 3e periode!

Asriël ben Menachem, een leerling, en Ascher ben David, een neef van Izaak den

Blinde; Mose ben Nachman (Nachmanides, 1195—1270), Todros [ben Joseph Ha-lewi] Abulafia (2e helft van de 13e eeuw), Abraham Abulafia (1240—1282), Joseph [ben Abraham] Gikatilla (geb. 1248, Mose [ben Schem tob] de Leon (1250—1305).

31. Wat is omtrent de beide eersten te vertellen?

Zij wijdden zich aan de dialectische ontwikkeling der vroeger alleen dogmatisch verkondigde Sephiroth-leer.

32. Waardoor is Nachmanides voor de Kabbalistiek belangrijk?

Hij moet een commentaar op den Sèpher Jezirah geschreven hebben, welke echter voor een werk van Asriël doorgaat. Van meer beteekenis was hij nog omdat hij, de grootste Talmud-autoriteit uit zijn dagen, in zijn veelgelezen commentaren op de Vijf Boeken van Mozes Kabbalistische verklaringen en leerstellingen voegde.

33. Wat heeft de Kabbala aan Todros Abulafia te danken?

Hij gaf den eersten stoot tot de leer der (tien) „Kelippôth” d. i. Schalen of omhulsels, m. a. w. van de stoffelijke elementen uit de wereld der verschijnselen, welke overeenstemmen met de (tien) „Sephiroth” der bovenzinnelijke wereld en tot

deze in een soortgelijke betrekking staan als bij Plato de materiele dingen tot de gedachten.

34. Waardoor is Abraham Abulafia merkwaardig?

Met succes tracht hij naast de Sephiroth-leer ook de lettermystiek in eere te brengen, evenals de Kabbalistische behandeling der benamingen voor God, waarin hij het hoogste punt der geheime wetenschap ziet.

35. Welke zijn de hoofd-methoden van deze letter-Kabbalistiek?

Gematria, Notarikon en Themurah.

36. Wat verstaat men onder Gematria?

Gematria (Mathematiek) is de vervanging van een beteekenisvol woord in een Bijbelvers enz. a) door een ander, welks letters dezelfde cijferwaarde hebben ¹⁾, of b) door een begrip, waarmee het corresponderende getal verbonden is.

37. Noem eens wat voorbeelden van deze methode!

a) In het 1e Boek van Mozes, hoofdst. 49 vers 10 staat: Ad ki jabo Schiloh (totdat Schiloh

¹⁾ De eerste 10 letters van het Hebreeuwsche alfabet komen overeen met de getallen 1—10, de 11—19 letter met de getallen 20—100, de 20—22 letter met de getallen 200—400.

komt). De letters van „j a b o Schiloh” hebben in 't Hebreeuwsch de cijferwaarde 358. Dezelfde cijferwaarde hebben de letters van „Maschiach” (Messias). Dit woord wordt nu ter opheldering van het onduidelijke „Schiloh” aanstonds in het vers overgebracht en geeft aan dit een Messiaan-sche beteekenis. ¹⁾ — b) In Habakuk 3 vers 2 staat: „In den toorn gedenk des ontfermens” (r a c h e m). De cijferwaarde van „rachem” is 248. Vandaar dat men de 248 positieve geboden van de Mozaïsche wet bedoelt. ²⁾

38. Wat verstaat men onder Notarikon?

Notarikon (van notariacum, d. i. abbreviatuur) is de behandeling der letters van een woord als beginletters van een zin of groep van zinnen, de behandeling dus van een belangrijk schijnend woord als geheime abbreviatuur.

39. Eenige voorbeelden!

Bij „G a n Eden” (Hof van Eden, 1e Boek v.

¹⁾ Vergel. ook § 23, aantekening: Eleasar is Rockêach.

²⁾ Vergel. ook de spottende benaming van apotheker als „negen en negentiger”, d. i. een man, die 99 proc. verdient, omdat de Hebr. letters van het woord „Apotheker”, de j meegerekend, de cijferwaarde 99 hebben.

Mozes, Kap. 2 vers 8) worden de grond-letters (G N E D N) beschouwd als de beginletters te zijn van de woorden Guph, Nèphesch, Ezem, Dàath, Nèzach (Lichaam, Ziel, Beenderen, Weten, Eeuwigheid) en hiermede wordt in den „Hof van „Eden” de beteekenis gelegd van de uit lichaam en onsterfelijke ziel bestaande natuur der aarde, waarin de mensch geplaatst werd. — Het Woord „A b i a d.” (Vader der eeuwigheid, Jes. 2 vers 5) wordt door de Kabbalisten verklaard als Azilah, Beriah, Jezirah, Asijjah, Daleth (Emanatie, Schepping, vorming, vervaardiging, letter D is 4) d.i. als de aanduiding der vier uit het absolute en de een uit de andere zich ontwikkelende werelden.

40. Wat verstaat men onder Themurah?

De verruiling (verplaatsing) der letters van een beteekenisvol of opheldering behoevend woord, zóó dat een nieuw woord ontstaat.

41. Noem eens eenige voorbeelden hieromtrent.

In Psalm 21 vers 2 staat: „Heer, in uwe sterkte verheugt zich (of: zal zich verheugen) de Koning.” Welke koning bedoeld is, wordt duidelijk uit de omzetting der letters van „jismach”; men krijgt

dan „Maschiach”, d. i. Messias! — In het 2e boek van Mozes, hoofdst. 23 vers 23 staat: „Mijn engel (maleachi) zal tot u komen!” Door omzetting der letters (Themurah) ontdekt de Kabbalist dat de engel Michael bedoeld is.

42. Bestaan er nog andere soortgelijke methodes?

Ja, bijv. „Ziruph” (letteromzetting), de verwisseling van alle of eenige letters van een woord door bepaalde andere, bijv. de vervanging van de 1e letter (Aleph) door de laatste (22ste) letter van het alfabet (Thêt) of van de 2e (Beth) door de 21ste (Schin), ofwel van de 3de door de 20ste. Dit is het A T H B (A) S C H naar het volgende schema:

11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

{ א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ }
{ ה ט י כ ז ח ו ד ב א }

12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22

Waardoor nieuwe woorden of cijferwoorden ontstaan, welke weder volgens de Gematria (§ 36) kunnen worden behandeld.

43. Eenige voorbeelden!

In Jeremia 25: 26 staat: „En de koning van

Schèschach"; door de omzettingmethode „Athbasch" krijgt men voor „Schèschach" het woord „Babel". Dus is de koning van Babel bedoeld. — In het 1e boek van Mozes, hoofdstuk 38 : 29 wordt „Pèrez" genoemd; volgens de omzettingmethode „Athbasch" krijgt men de letters, welke de cijferwaarde 14 hebben (zie § 36.) Dezelfde cijferwaarde heeft het woord „David". Met „Pèrez" is alzoo geheimzinnig David bedoeld. — In het 4e boek van Mozes, hoofdst. 7 : 14 staat : „Een vat, van 10 zilveren sikkels waarde, vol reukwerk (Ketòreth). De eerste letter van Ketòreth wordt volgens den Athbasch een 4, dus wordt de cijferwaarde van het woord 613; deze zelfde cijferwaarde vindt men voor alle ge- en verboden, zoodat „Ketòreth", geheimzinnig aangeduid, de wetsvervulling beteekent. — Op gelijke wijze worden de verschillende lettermethodes nog meer gecombineerd en gecompliceerd.

44. Ging de beteekenis van de lettermystiek ver ?

Ja; Gikatilla schreef er over in zijn veel verspreide geschriften en had daarmede zoodanig succes, dat men vaak deze letter — of „kunstmatige" Kabbala voor het hoofdbestanddeel der Kabbalistiek hield.

45. Waardoor is Mozes de Leon merkwaardig?

Hij bezat een buitengewone kennis van de mystiek-Kabbalistische litteratuur en is hoogstwaarschijnlijk de vervaardiger van het boek „Sohar” (d. i. Glans), dat hoogtepunt der Kabbala beteekent. Om het werk een grooter aanzien te geven schreef hij het den beroemden Talmudist Simeon ben Jochai toe (zie § 3) en gaf zichzelf slechts uit voor den ontdekker van het boek.

46. Uit welken tijd dateert alzoo de Sohar?

In zijn oudste bestanddeelen uit het laatst der 13e eeuw na Chr.

47. Is het dan geen afgerond op zichzelf staand werk?

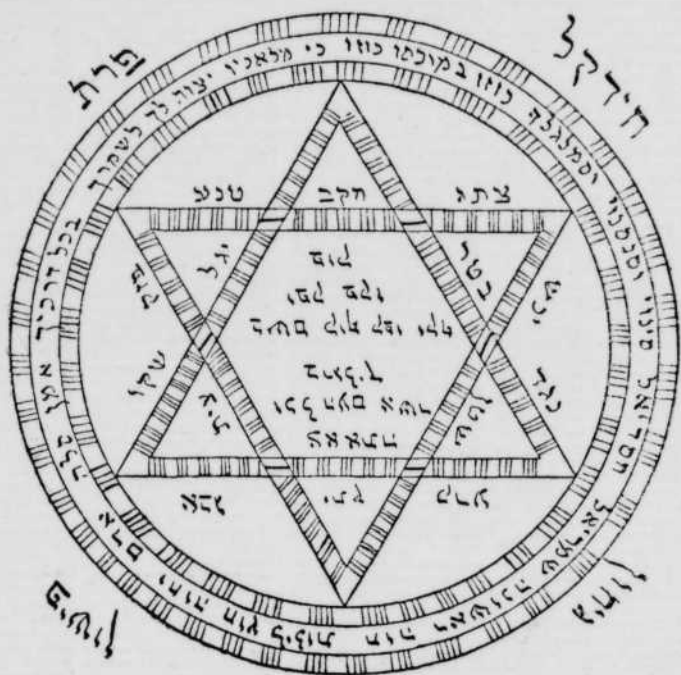
Neen. Het bestaat uit een oudere afdeeling, in den vorm van een Midrasch (d. i. van een verstrekkende verklaring) over de vijf boeken van Mozes en uit gedeelten van ander karakter en jongeren datum, welke in 't algemeen echter op dezelfde principes berusten.

48. Noem eens eenige van deze andere gedeelten!

Siphra di-zniutha (het boek der mysteriën).

Idra rabba (de groote verzameling).

Idra Suta (de kleine verzameling).

Amulet ter bescherming van kraamvrouw en jonggeborene.

Raaja mehemna (de goede herder) ¹⁾
 Tikkunê Sohar (aanshangsels van den Sohar).
 Sohar chadasch (de nieuwe Sohar).

49. Welke is het oudste van deze gedeelten ?

„Siphra di-zniutha”. Het jongste is ongetwijfeld de uit verschillende bestanddeelen samengestelde „Sohar chadasch”. De ouderdom der andere stukken is moeilijk te bepalen.

50. Wanneer en waar is de Sohar het eerst gedrukt ?

In een folio-uitgaaf te Cremona in 1558, daarna met verschillende tekstverdeeling in kwarto-formaat te Mantua in de jaren 1558—1560. De latere uitgaven sluiten zich nauw bij deze uitgave aan, zelfs met betrekking tot de pagineering (zie § 80).

51. In welke betrekking staat de Sohar tot de tegenwoordige Kabbalistiek ?

Hij vereenigt zijn gezamenlijke bestanddeelen op vaak zeer phantastische wijze tot een groot, in zijn enkele bestanddeelen echter slecht gerangschikt, geheel.

¹⁾ Zoo wordt hier Mozes genoemd, evenals in 't Nieuwe Testament Christus.

52. **Brengt hij ook iets werkelijk nieuws?**

Nieuw is, dat de methode der schikking van stelling en tegenstelling door een derde principe (Thesis, Antithesis, Synthesis), welke in het Jezirah-boek slechts op de cosmogenie toegepast werd (zie § 19) thans een werkelijk systeem-houdende factor uitmaakt voor de gezamenlijke metaphysiek, dat m. a. w. het geheele emanatie-proces door de werking dezer drie principes wordt verklaard. Nieuw is vooral de inkleeding van den metaphysischen voorrang in de tegenstelling tusschen een mannelijk en een vrouwelijk principe (vader en moeder), wier polariteit door een derde bemiddelend principe (zoon) wordt opgeheven.

53. **Heeft dan niet Gikatilla reeds (§§ 30, 44) een mannelijk en vrouwelijk hoofdbeginsel in de werkzaamheid van de Sephiroth onderscheiden?**

Hij heeft wel metaphorisch (zinnebeeldig) de naar zijn meening meer receptieve (ontvangende) Sephiroth als vrouwelijk en de meer productieve (actieve) als mannelijk aangeduid, doch deze gedachte is bij hem niet systematisch ontwikkeld en eerst de Sohar leidt „de Zoon” als principe van den synthesesus van het mannelijke en vrouwelijke in de Sephiroth binnen, actief en ondubbelzinnig.

KABBALÆ DENUDATÆ

TOMUS SECUNDUS:

Id est

LIBER

SOHAR
RESTITUTUS;

Cujus contenta pagina versa monstrabit.

OPUS

Om̃ibus genuinæ antiquitatis, & sublimio-
rum Hebraicæ gentis dogmatum indagatoribus, nec non
Hebraicæ & Chaldaicæ linguæ, & in specie Idiomatis Terræ Israeliticæ,
tempore Christi & Apostolorum usitati, Studiosis, aliisque curiosis
utilissimum, & vere Kabbalisticum.

cui adjella

Adumbratio Cabbalæ Christianæ ad caput Judæorum.

FRANCOFVRTI,

Sumptibus JOANNIS DAVIDIS ZUNNERI.

Typis BALTHASAR. CHRISTOPH. WUSTII Scd. 1684.

54. Hoe beeldt de Sohar deze drie principes af?

Het mannelijke door den letter J ô d, door den naam Gods (Jhwh) en bovendien door de witte kleur; het vrouwelijke door de letters H ê en door de r o o d e kleur, het bemiddelend beginsel (zoon) door de letter W â w en door de groene kleur. ¹⁾

55. Zijn bij deze beginselen-leer de christelijke ideeën van invloed geweest?

Zoo dit al het geval is, dan toch in zeer geringe mate en althans niet in de speciaal christelijke gedaante. De drie-eenheidsleer, welke men om het belang der messiaansche zending zoo gaarne in den Sohar wil vinden, is zelfs in den vorm, zooals zij zich vertoont in de christelijke mystiek, zeer verschillend van het drie-eenheids principe der Kabbala. De „Vader” vertegenwoordigt het donkere, strenge, wraakzuchtige, de uit hem voortgekomen „Zoon” het lichte, het meedogende en de uit beiden ontstane „Geest” het genadige, werelddoordringende principe, terwijl in den Sohar de „Vader” lanfmoedigheid, de „moeder” strengheid, de zoon” reddende barmhartig-

¹⁾ Groen is de middelste kleur van den regenboog, rood is de krachtigste kleur en wit de kleurloosheid.

heid voorstelt. Den grootsten invloed hebben wel de neo-platonische speculaties gehad, welke door Arabische vertalingen van de oorspronkelijke Grieksche geschriften tot de Joodsche schrijvers zijn doorgedrongen.

56. Welke merkwaardige leer behandelt de Sohar bovendien nog uitvoerig en met zekere voorliefde?

De leer der zielsverhuizing of metempsychose.

57. In welk land bloeide tegen het einde der derde periode de Kabbalistiek het meest?

In Spanje, zonder echter aan den Sohar iets werkelijk nieuws toe te voegen.

58. Waar nog meer?

Gedeeltelijk ook in Italië, waar bijv. in 't begin der 14e eeuw Menachem van Rekanate geheel in aansluiting met den Sohar, zijn beroemde Kabbalistische commentaren op de vijf boeken van Mozes schreef.

59. Wat geeft ons aanleiding met de 16e eeuw een nieuwe, de vierde, periode (de krachtig-rijpe) van de Kabbalistiek te beginnen?

1e. De omstandigheid, dat tengevolge van de verdrijving der Joden uit Spanje (1492) en de daardoor ontstane verspreiding der talrijke Kabbalisten, de belangstelling in de Kabbala meer

algemeen werd verbreid, voornamelijk in Palestina en Polen, doch ook in Italië en elders. ¹⁾ 2e. De omstandigheid dat in dezen tijd zoowel de systematische aankleeding der Kabbalistische speculatie, als de bewerking der lettermystiek met ascetisch-ethische en ook magische tendenz haar hoogtepunt bereikte. — 3e. De omstandigheid, dat eerst van dezen tijd af de Kabbalistische leer aan een groot aantal Christelijke geleerden bekend werd en op hun beschouwingen een aanmerkelijken invloed uitoefende.

60. **Wien kan men als hoofdvertegenwoordiger der systematisch-speculatieve richting in de Kabbalistiek van dezen tijd aanmerken?**

Mose (ben Jacob) Kordovero (1522—70), een leerling van den (voornamelijk als vervaardiger van den Joodschen rituaal-codex „Schulchan Aruch) bekenden Jozef Karo te Safed in Palestina.

61. **Hoe heet Kordovero's hoofdwerk?**

„Pardes rimmonim” (Granaatboompark, zie

¹⁾ Hierbij komt ook nog, dat de Kabbalistische geschriften door de boekdrukkunst een verdere verbreiding kregen dan tot nog toe, zoodat de Kabbalistiek van dit oogenblik af slechts nog in zooverre een „geheime wetenschap” was, als de kennismaking met haar door de Hebreeuwsche (of Arameïsche) taal en de duisterheid van uitdrukking voor de meesten een zeer groot bezwaar bleef.

Hooglied 4 : 3). Behalve dit heeft hij nog vele andere geschriften vervaardigd.

62. Welke leer heeft hij nieuw ingevoerd ?-

De leer van den „Zimzum” (zie § 98 v. v.)

63. Wie is de hoofdvertegenwoordiger der ascetisch-dweepzuke richting?

De door zijn vroegere en latere aanhangers als vergoode Izaäk Lurja (1534—72) ook wel „de leeuw” (Arî d. i. Adonênu Rabbi Jizchak, onze heer Rabbi Izaäk) of Riha-Kadôsch (d.i. Izaäk de Heilige) genoemd.

64. Welke zijn zijne grondgedachten ?

Dat men door een buitengewoon krachtige aandacht („Kewanah”, Intentie, Gedachten (concentratie) bij de uitoefening van godsdienstige gebruiken, door voortdurend zich verdiepen in den Sohar, door oplettend reciteeren van zekere Kabbalistische formules, door gebeden, verbonden met zichzelf vergetende meditatie, benevens door vrome boetedoeningen, tot een bovenaardsch bewustzijn, zielskracht en volmaaktheid komen kan en dientengevolge meê kan werken aan de verlossing der wereld.

65. Welke leer behandelde hij met voorliefde ?

De leer der zielsverhuizing, welke hij op eigenaardige manier nog verder ontwikkelde.

Is. Lurja.

66. Heeft hij geschriften nagelaten ?

Neen, hij vertelde integendeel dat, als hij zich ernstig in iets indacht, de bronnen van bovenaardsche wijsheid hem zóó krachtig werden ontsloten, dat hem de bekwaamheid om te schrijven volkomen ontbrak en hij nauwelijks in staat was tot spreken, teneinde zijnen jongeren, ware 't maar gedeeltelijk, iets van het geopenbaarde mee te deelen.

67. Waardoor weten wij iets van zijn leer?

Voornamelijk door de aantekeningen van zijn besten leerling Chajjim Vidal (ben Jozef Calabrese), die van 1543 tot 1620 leefde en het vele, dat hij gedurende zijn korten leerlingtijd in het laatste levensjaar van Lurja (1571—1572) van dezen leerde, in zijn eigen geschriften, vooral in den „Ez chajjim” (Levensboom) heeft bewaard.

68. Geef eenige voorbeelden van het groote aanzien, waarin Lurja stond!

Men vertelde van hem dat hij alle nachten in de „hemelsche academie” kwam en daar de openbaringen kreeg van de hoogste wijsheid; men hield voorts zijn ziel voor een „vonk van Mozes' geest” (zie § 159) ja, men zei zelfs dat hij de „Messias, de zoon van Jozef” was, d. i. de voorlooper van den eigenlijken Messias (de zoon van David), doch dat hij uit bescheidenheid dit niet openbaarde. Ook werden hem een menigte wonderen toegeschreven.

69. Hoe oordeelt een modern Joodsch geleerde over den invloed van Lurja en Vidal op hun en den op hen volgende tijd?

Bloch zegt: Izaäk Lurja en Chajjim Vidal zijn oorzaak, dat mystische, dweepzieke en bijgeloo-vige voorstellingen, zeer bijzondere en ascetische

gebruiken op het leven van het gansche Jodendom invloed uitoefenden en bewerkten, dat de Sohar een vereering genoot, welke naar afgoderij schemerde, en dat een dorre, langademige literatuur ontwikkeld werd, welke Sohar, Bijbel en Talmud door elkander haspelde en de wanstaltigste hersenuitbroeisels aan het licht bracht.

70. Noem eens eenige aanhangers van de (speculatieve) richting van Mozes Kordova.

Samuel Gallico, zijn leerling, de schrijver van „Assis rimmon” (Granaatappel) sap, vgl. Hooglied 8:2) — Asarja de Fano (begin der 17e eeuw), schrijver van „Asarah maamroth” (de 10 woorden) en „Pèlach ha-rimmon” (kloof van den granaatappel, zie Hooglied 4:3) — Nathan ben Salomo Spiro (stierf 1633), schrijver van „Megalleh amukkoth” (Heropening der diepten, zie Job 12:22) — Scheftel Horwitz (begin der 17e eeuw), schrijver van „Schefa tal” (Volheid des dauws).

71. Noem eens eenige aanhangers van Lurja's richting.

Behalve zijn leerling Chajjim Vidal (zie § 67) bijv. Abraham de Herrera (gest. 1639), schrijver van „Schàar ha-schamajim” (Poort des Hemels, I Mozes 28:17) — Napthali (ben

Jacob) Elchanan (midden der 17e eeuw), schrijver van den wonderlijken „Emek ha-mèlech” (Koningsdal, I Mozes 14 : 17) — Jesaja Horwitz (zie § 72) en ten laatste ook de beroemde en beruchte Sabbathai Zewi (omstreeks 1666).

72. Wie van dezen heeft voornamelijk de ethische richting voorgestaan?

Jesaja Horwitz (1517), schrijver van het beroemde boek „Schnê luchôth ha-berîth” (De twee tafelen der wet, V Mozes 9 : 9 vv.)

73. In wien bereikte de dweepzieke richting haar toppunt?

Sabbathai Zewi.

In den pseudo-messias Sabbathai Zewi, een Kabbalist uit Smirna, wien bijna het gansche Kabbalistische Jodendom bijviel. Zelfs nadat hij

(uit vrees door de Turksche overheid ter dood gebracht te worden) in 1666 te Adrianopel tot den Islam overging, hield de door hem in 't leven geroepen dweeperij niet op, ja, door enthousiaste missionarissen werd zij over heel Europa verbreid en was zelfs nog in de 18e eeuw een geestelijke macht.

74. Wie waren de voornaamste tegenstanders der Sabbathlanen?

De Amsterdamsche rabbijn Zebi Hirsch Aschkenasi (1656—1718), die door hen zelfs uit zijn ambt verdreven werd en zijn beroemde zoon, de Altonasche rabbijn, Jacob Hirschel Emden (1696—1776), wien het talmudisme in de eerste plaats de overwinning op de Sabbathiaansche ketterij te danken heeft.

75. Welke beroemde rabbijn uit die dagen stond onder verdenking van Sabbathlaansche neigingen?

De zoo op den voorgrond tredende Talmudist en prediker, ook in moderne wetenschappen zoo terecht geprezene Hamburger rabbijn Jonathan Eibeschütz (1690—1764), die zich hierdoor de hevige verbittering van Jacob Emden op den hals haalde.

76. Wat deed het Sabbathianisme als ketterij beschouwen?

Vóór alles de omstandigheid, dat het de leer van den Sohar omtrent de werking der drie principes: „Vader, moeder en zoon” (zie § 52) in een drie-eenheids- en messiaansche leer omwerkte, welke veel overeenkomst had met soortgelijke Christelijke beschouwingen, terwijl de godheid als een drie-eenig wezen werd gedacht, de „Vader zich belichaamde in den zoon (en wel in Sabbathai) en ten derde de goddelijke „Schechinah” (de Heilige Geest) in zich besloot.

77. In hoeverre beteekende het Sabbathianisme het einde der Kabbalistische speculatie?

Hoe meer deze laatste zich in de richting van het Sabbathianisme voortbewoog, temeer geraakte zij op een pad dat haar in voorwaartsche richting bij de tot den Christelijken doop bekeerende leeraars en in achterwaartsche richting bij de scherp geslepen zwaarden harer Talmudistische tegenstanders bracht. Als uitwegen bleven nog over: naar links het pad der profane filosofie, om welk te betreden men eerst het schild van 't geloof en den tulband der dweeperij moest afleggen — naar rechts het zich verliezen in magisch bijgeloof, waarvoor men eerst de fakkel der spe-

culatie moest dooven en het zwaard der dialectiek moest wegwerpen.

78. Wat heeft juist in het begin van deze periode de Christelijke theologen en filosofen in de Kabbala belang doen stellen?

De theologen meenden in haar het bewijs gevonden te hebben, dat het Jodendom, trots zijn weerstaan van den Christelijken godsdienst, toch, al ware 't ook langs omwegen, door den Heiligen Geest naar de grondprincipes der Christelijke dogmatiek werd geleid, zoodat juist door zijn zoo hooggeprezen geheimwetenschap, al was 't des ondanks, het bewijs voor de waarheid van het Christendom geleverd werd. — De navolgers van Plato, de tevens natuurwetenschappelijk aangelegde filosofen van dien tijd, zagen in de Kabbala een welkome combinatie van theosofisch-metaphysisch en natuurwetenschappelijk Monisme en dachten hiermede de oplossing van het wereldraadsel op het spoor te komen.

79. Noem eens eenigen van deze Christen-vrienden der Kabbala!

Johannes Pico van Mirandola (1463—94), Johannes Reuchlin (1455—1522), ook Agrippa van Nettesheim (1487—1535) bij wien zich Johannes Pistorius en Chris-

tiaan Knorr van Rosenroth (gest. 1689, de dichter van het lied „Morgenglans der Eeuwigheid”) als vertaler en bewerker van Kabbalistische geschriften aansluiten.

80. Welke geschriften van deze mannen zijn in 't bijzonder merkwaardig?

Reuchlin's geschriften „De verbo mirifico (1494) en „De arte cabbalistica” (Hagenau 1513), Pistorius verzameling ¹⁾ „Artis cabbalisticae scriptores” (Bazel 1587) en Knorr v. Rosenroth's „Kabbala denudata seu doctrina Ebraeorum transcendentalis et metaphysica atque theologica” (2 deelen, Sulzbach 1677 en Frankfort 1684 [deel II bevat vertalingen uit den Sohar] ²⁾). — Reuchlin begon zijn opzienbarende studie van het Hebreeuwsch (bij Leone da Modena) juist met de Kabbala te leeren kennen, terwijl Rosenroth op eigen kosten een uitgaaf van den Sohar deed verschijnen (Salzbach 1684).

¹⁾ Deze bevatte o.a. een vertaling van het Jezirah-Boek door den, ook als vertaler van stukken uit den Talmud, bekend geworden (gedoopten) Ricius, lijfarts van Keizer Maximiliaan. Veel beter is de in 1642 door den Königsberger (gedoopten) professor Stephan Rittangel uitgegeven Latijnsche vertaling, met aantekeningen.

²⁾ Zie § 24.

81. Noem bovendien nog eens eenige filosofen, op wie de Kabbalistische leer een wezenlijken invloed heeft gehad!

De natuurfilosofen Theophrastus Paracelsus (1493—1541), Johan Baptist van Helmont (1577—1644) en zijn zoon Frans Mercurius van Helmont benevens de „Philosophus teutonicus”, theosoof en schoenmaker Jacob Böhme uit Görlitz (1575—1624; zie § 43).

82. Heeft de Kabbala op het wijsgeerig systeem van Spinoza een zekeren invloed gehad?

Is. Misses en anderen hebben het beweerd, doch de overeenkomst ligt bijna alleen in de monistische leer van beide systemen en in de ethische beginselen der speculatie (zie § 118.). De werkelijke leer van Spinoza, zooals zijn ontkenning van den vrijen wil, is de Kabbala vreemd, ja, ermede in strijd (zie § 132). — Veel waarschijnlijker is de invloed der Kabbala op Cartesius en zijn school, vooral op den Leidschen professor Arnold Geulincx, een land- en tijdgenoot van Spinoza en met wien Spinoza vaak woordelijk zelfs overkomt. — Wat den vorm aangaat staat de phantastische, in gloeiende en kleurige uitdrukkingen vervatte, in voorstelling dikwijls verwarde en duistere Kabbala, lijnrecht tegenover de wiskunstigklare, ijskoude en duidelijke vertogen van Spinoza.

83. Wat valt van het laatste stadium (of het ouderdomstijdperk) der Kabbalistiek te zeggen?

Nadat de Kabbalistiek in den, in § 77 geschilderden toestand gekomen was, haar streven, dat wel wat op dat van Faust geleek, zoo weinig zag bevredigd, gaf zij zich, als Goethe's vertwijfelende denker, geheel aan de magie over en vluchtte in den donkeren hoek van het, omstreeks het midden der XVIIIe eeuw uit Polen overgekomen Chasi-deïsme, een zeer begrensde Joodsche ultra-orthodoxie vol wonderen en bijgeloof.

84. Bestaan er op 't oogenblik nog Kabbalisten?

Ja, en wel meest in de half-aziatische landen als Polen, Rusland, Galicië enz.; het zijn de z.g. wonderrabbijnen en hun aanhangers, die optreden als vertegenwoordigers van een meer of minder sterk bijgeloof.

85. Leeren deze lieden een bijgeloovig gebruik van niet-Joodsch bloed, tot het een of ander mystisch doel?

Deze bewering is geuit, maar niet bewezen geworden. Het voorbeeld van den Breslauer candidaat voor het rabbischap Bernstein, die zich door eenige droppels bloed van een Christenknaap van zonden meende te kunnen zuiveren, werd door van alles volkomen op de hoogte zijnde lieden

voor subjectieven godsdienstwaanin versleten.

86. Heeft echter niet de „Jodenspiegel“ uit twee Kabbalistische geschriften aangetoond, dat het plengen van niet-joodsch bloed onder bepaalde ceremoniën een Gode welgevallig offer is?

Deze en andere door professor Rohling aangehaalde plaatsen luiden geheel anders in 't origineel; eerst in de vertalingen, waarmede Aäron Briman, een gedoopte Jood, den Padenborgschen uitgever van den Jodenspiegel, zoowel als den Praagschen professor misleidde, kwamen deze plaatsen voor.

87. Staat echter niet iets dergelijks in het boekwerk „Gan naül“ (gesloten tuin) van Rabbi Mendel uit Kossow?

De voor omstreeks veertig jaar gestorven rabbijn Mendel Hager te Kossow (Oostenrijk), op wien Rohling zich beriep, heeft noch een zoodanig geschrift, noch een onder soortgelijken naam vervaardigd. Behalve het taalkundig werk „Gan naül“ van Naphtali Hersch Wessely (Wesel 1725—1805) hebben de zaakkundigen in het proces Rohling--Bloch geen boek „Gan naül“ om uit te citeeren kunnen vinden.

88. Zijn er dan nog geen andere boeken met den titel „Gan naül“?

Zeer zeker; de reeds lang bekende werken:

1. Gan naûl" biûr debarim elahijjim be-ikrê haemunah (gesloten tuin, verklaring van goddelijke woorden over de grondstellingen van het geloof), Amsterdam 1629.

2. Gan naûl, al choljê ha-naschim u-mahûth bethulah we-ha-bethulim u-mikrêhem („Gesloten tuin van de ziekten der vrouw, van de natuur der maagd, van de maagdelijkheid en haar ken-teekenen”), Venetië 1707, Jessnitz 1721 e. z. v.

89 Schrijven deze over bloed of iets dergelijks?

Het tweede zeer natuurlijk wèl, doch uitsluitend van menstrueel en maagdenbloed.

90. Misschien bestaat er echter een Kabbalistisch manuscript onder den naam „Gan naûl”?

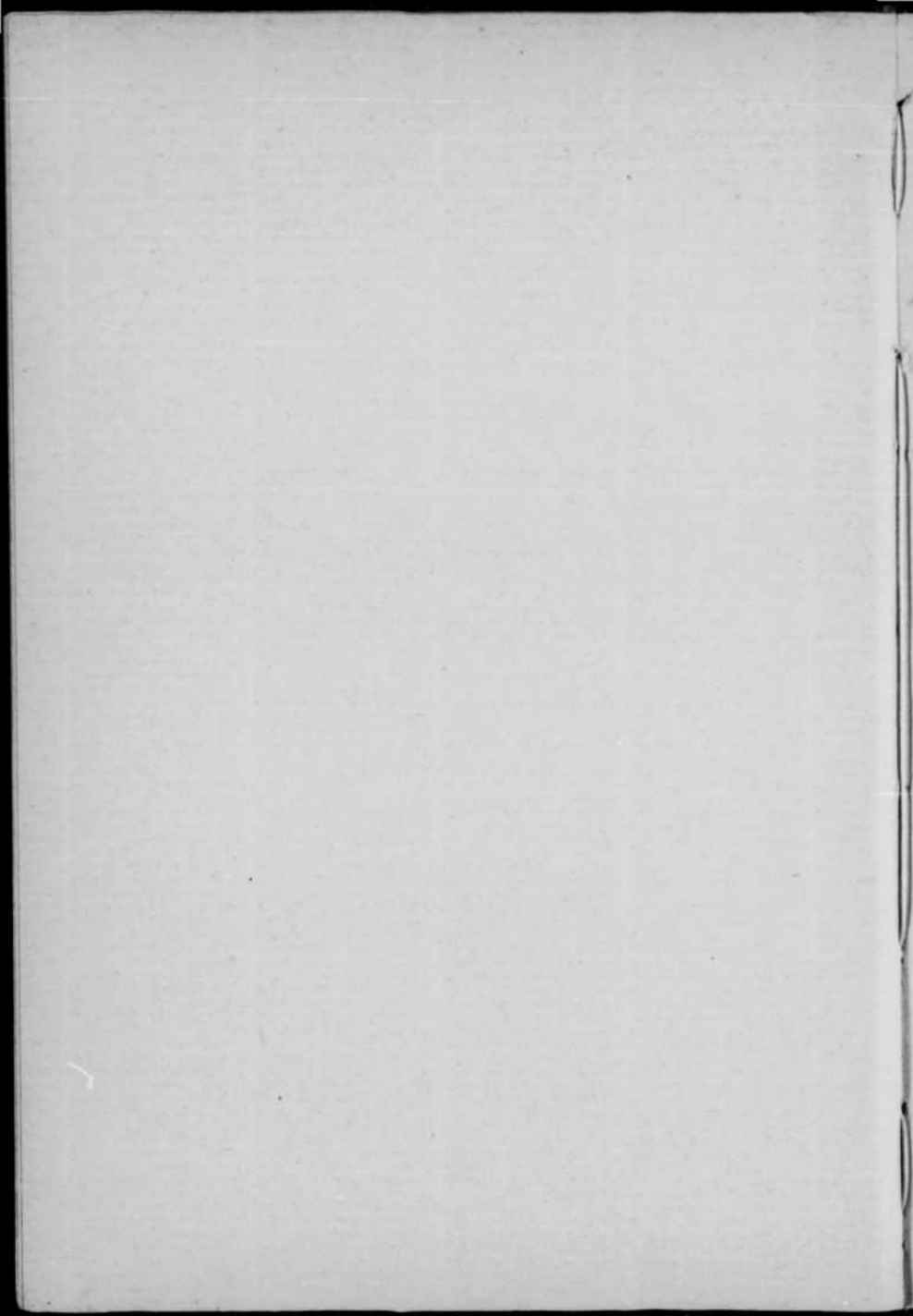
Inderdaad! Onder de Hebreeuwsche handschriften van de Koninkl. Münchener Bibliotheek bevindt zich (no. 57, 3) een tot nog toe ongedrukt manuscript van den Kabbalist „Abraham Abulafia (zie § 30, 34), met den titel „Gan naûl” (of ook wel „Ozar éden ganús”, de verborgen schat van Eden). Het bevat een commentaar op het boek Jezirah (zie § 17 v.v.) met hoogst verwarden inhoud, doch geen bijgeloovig bloedvergieten of iets dergelijks.

91. Zou echter niettemin in den een of anderen Joodschen hoek der wereld niet zulk een bloed-bijgeloof kunnen bestaan?

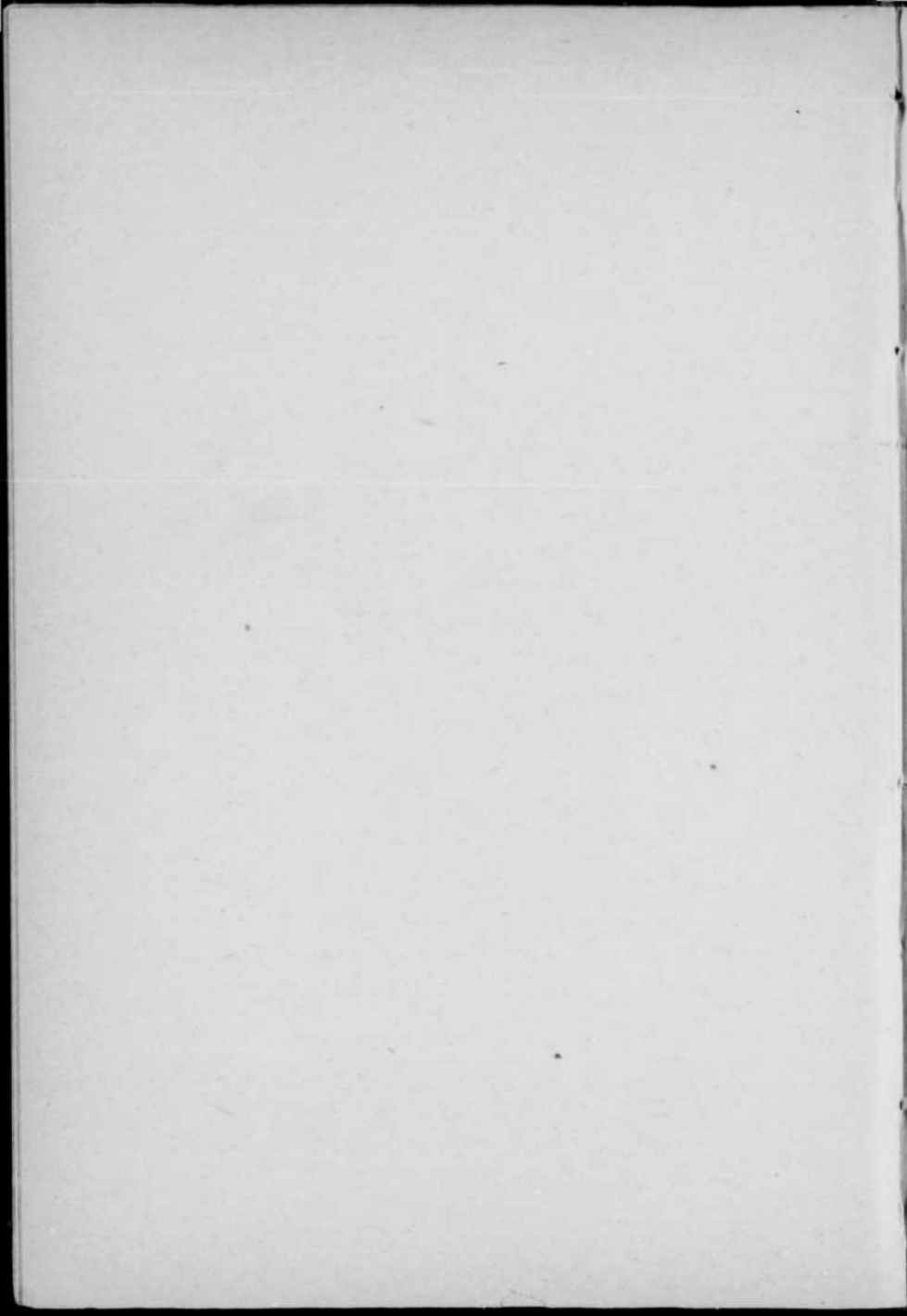
Waarom niet, waar een geleerde als professor Strack zoo ongelooflijk veel over het bloed-bijgeloof heeft opgeteekend? Mogelijkheden zijn echter nog geen feiten en een zoodanig bijgeloof heeft ook met de Kabbalistiek, voor zoover deze uitsluitend godsdienstphilosophie is, noch met het door den staat erkende Jodendom iets uitstaan.

92. Waarom wil het tegenwoordige Jodendom met de Kabbala niets meer te doen hebben?

Lees eens „Aurora” van Jacob Böhme of een ander, daarop gelijkend theosofisch-natuurphilosophisch werk uit de 16e eeuw geheel door en vraag u-zelf af of gij, als modern mensch, iets gehad hebt aan het religieus-zedelijke, het wetenschappelijke of ook maar het artistieke — en gij hebt het antwoord!

De leer der Kabbala

93. Kan men niettegenstaande de verscheidenheid der op zichzelfstaande ontwikkelingsperioden, richtingen en beschouwingen nog van een leer „der” Kabbala spreken?

Minstens met evenveel recht als van een onsterfelijks-, geloofs-, verlossingsleer enz. des Bijbels, een ethica van den Talmud en dgl. De verhoudingen zijn bij de Kabbala zelfs zeer veel gunstiger, daar wij in den „Sohar” (zie § 46 v. v.) een toppunt en een brandpunt van de werkelijke Kabbalistische leer hebben, evenals wij in den „Pardes rimmonim” (zie § 61) een systematisering van dit materiaal bezitten, zoodat wij aanvullende of afwijkende leerstellingen slechts hieraan hebben toe te voegen.

94. In welke gedeelten kan men de leer der Kabbala het doelmatigst indeelen?

In:

1. Metaphysica der Kabbala:
De leer van het absolute en zijn emanaties.
2. Anthropologie der Kabbala:
Psychologie en ethica.
3. Magie der Kabbala:
Lettermystiek en „practische Kabbala”.
1e Afdeeling.
(*Metaphysica.*)

95. Wat is de Godheid?

Het allerhoogste wat zich door ons verstand laat denken, het reine zijn of het absolute. Reeds in het zuivere begrip van het allerhoogste ligt besloten, dat er slechts één wezen kan. Dit reine zijn moet voorts, in tegenstelling van het denk- en waarneembare, in elk opzicht enkelvoudig wezen, noch samengesteld, noch veranderlijk. In tegenstelling met de vergankelijke dingen is het absolute of de godheid oneindig, d. i. verheven boven ruimte en tijd, onvoorwaardelijk, d. i. door niets anders veroorzaakt of bepaald dan door zichzelf, vandaar ondoorgrondelijk, onbegrijpelijk. — Dit alles ligt in de uitdrukking „Èn sôph” (het oneindige, het onvoorwaardelijke, het absolute).

96. Waaruit volgt echter, dat dit absolute niet alleen een product der gedachten, maar iets werkelijk bestaands is?

Hieruit dat het hoogste, dat men zich voorstellen kan, in ieder opzicht volkomen, zonder gebreken zijn moet, daar het anders niet het hoogst denkbare wezen zou. Hing het van het materieele af, dan zou het gebreken hebben en dus niet het hoogste zijn.

97. Is dit begrip van de Godheid niet geheel pantheïstisch?

In eigenlijken zin des woords even weinig als het begrip der Godheid bij de Neo-Platonisten. Het „Eenige” is niet tegelijk „Alles”, d. i.: „Alle dingen”, doch het is voor alle andere dingen daar en niettemin deze in dat „Eenige” hun allereersten grond en oorsprong hebben, blijft het toch het Eenige, ondeelbare, onveranderlijke.

98. Hoe is het niettemin mogelijk, dat ook andere wezens, buiten het absolute, dat alle waarachtige bestaan omvat, nog een afzonderlijk bestaan hebben?

Mozes Kordovero (zie § 60 v. v.) heeft dit trachten te verklaren door de leer van het „Zimzum”.

99. Wat is „Zimzum”?

Men vertaalt het gewoonlijk door „zelfconcentratie” of „zelfbeperking” (van de Godheid ten

voordeele van de wereld, waardoor ruimte voor andere wezens ontstond). De Kabbalisten waarschuwen er echter zelf voor hier aan geen werkelijke verruiming te denken en beschouwen dit proces veeleer als bovenzinnelijk.

100. Wat heeft men hieronder alzoo te verstaan?

Een zelf-wijziging (modificatie) der Godheid, d. i. dat de eenige, ondeelbare, onveranderlijke Godheid zich in zichzelf als Veelheid weerspiegeld heeft, zonder daarom in die veelheid op te gaan, evenals de zon dezelfde blijft, ook al glanst zij in talloze lichtstralen en vonken.

101. Waarom zeggen de Kabbalisten dan niet als bijv. Spinoza, dat deze zelf-modificatie van het absolute alleen in onze gedachten bestaat, welke zich slechts het begrensde voor kunnen stellen doch dichten zij dit felt aan het absolute zelf toe?

Omdat anders de vergankelijke zelfstandigheden, de zelfstandige modificaties van het absolute, voor enkel produkt der gedachten, voor blooten schijn gehouden konden worden.

102. Door wien werd de noodzakelijkheid van een zelf-modificatie van het absolute (zij het ook zonder de benaming „Zimzum”) dialectisch aangetoond?

Door Asriël ben Menachem (zie § 30) welke dit „de macht van het oneindige over het

begrensde" noemde. Hij zegt: „Het oneindige, is volmaakt, zonder eenig gebrek. Die nu zou zeggen, dat het oneindige (onbegrensde) macht heeft, doch niet de macht over het begrensde, die zou de volmaaktheid een gebrek toeschrijven."

103. Is nu het resultaat van de zelf-modificatie van het absolute deze wereld der dingen?

Het directe resultaat zeker niet. Want uit het oneindige, op-zich-zelfstaande, een en onveranderlijk, kan niet iets zóó begrensds, zoo onharmoonisch, verschillends en vergankelijks als deze materiele wereld voortkomen.

104. Hoe drukt Asriël (§ 102) dit uit?

Hij schrijft: „Die zou zeggen, dat deze vergankelijke, begrensde, materiele wereld het voor naamste was, dat uit het oneindige was ontstaan, zou eveneens het oneindige een gebrek toeschrijven, daar deze wereld maar al te verre van volmaakt is.

105. Hoe wordt nu in de Kabbala deze overgang van het oneindige, onvoorwaardelijke, tot het vergankelijke, voorwaardelijke verklaard?

Zij leert, dat van het oneindige eerst afspiegelingen uitstraalden, welke wel niet zoo zuiver

geestelijk en volkomen waren als het oneindige zelf, doch het toch zeer na bestonden. Dit zijn de Sephiroth (zie § 26) of „scheppende oer-gedachten.” Van deze straalden weder andere krachten uit, die minder volmaakt zijn, van deze weder krachten van nog minder gehalte en zoo voort, tot eindelijk aan de elementen der materiele wereld toe.

106. Volgens de Kabbala is het materiele op zichzelf dus niets, doch alleen een gemis aan zuiver bestaan — verzwakte oer-energie ?

Juist! De Kabbalistische uitstralingsleer (emanatie-theorie) is filosofische energieleer, metaphysische dynamica, waarin de Godheid of het absolute het zuiverste bestaan en tevens de hoogste energie is (actus purus).

107. Hoe drukt Asriël (§ 102) dit uit?

Hij schrijft: „Het begrensde, dat het eerst door het oneindige (onbegrensde, absolute) werd voortgebracht, zijn de oer-gedachten (Sephiroth), welke de macht van het volmaakte en de macht van het onvolmaakte in zich besluiten. Als zij n.l. den overvloed, die uit de volmaaktheid van het absolute stroomt, ontvangen, zijn ze volmaakte macht, ontbreekt het haar echter aan die uitstrooming, dan is haar macht onvolmaakt. Vandaar dat zij

de eigenschap bezitten zoowel op volmaakte als op onvolmaakte wijze te werken. Volmaaktheid en onvolmaaktheid vormen alleen het verschil tusschen de verschillende dingen."

108. Waardoor zijn de Sephiroth tevens hoogste regelende machten ?

Daar haar energie (kracht-uiting) drie sterkte-graden aanwijst (hoogste, middelste en laagste graad), groepeeren zich hiernaar haar uitstralingen of emanaties in eene volgrees. Wij denken meestal hierbij aan het beeld van een afdalende rij trappen. De Kabbalist stelt zich dit feit liever voor als een voortschrijdende vervreemding der centrale oer-energie. Iedere minder volmaakte uitstraling is voor hem dientengevolge de dop of „schaal" (Kelippah) der voorgaande en de laatste (verste) emanaties, dat zijn de z.g. „materieele" dingen, zijn dan de „schalen" van het totaal en worden daarom „Kelippoth" (in den eigenlijken zin) genoemd. (Men denke hierbij aan de innerlijke kern en de een de andere omhullende huid van den ui, wiens buitenste, sap-arme bast de eigenlijke „schaal" is.)

109. Hoe wordt het aantal tien der Sephiroth dialectisch bewezen ?

Daar ieder ding de emanatie of uitstraling van een overeenkomstig hoogere kracht is, kan men

uit het aantal der elementaire krachten, welke de stoffelijke wereld beheerschen, tot het aantal der oer-energiën of Sephiroth besluiten. Iedere kracht nu heeft (§ 108) drie graden van energie-sterkte (hoogste, middelste en laagste graad) en heeft tevens drie afmetingen (hoogte, breedte, lengte), een totaal aldus van negen krachten, waarbij zich als tiende de zwaartekracht voegt. Van dit tiental der stoffelijke krachten kan men tot het tiental der oer-krachten besluiten.

110. Waaraan herinnert deze afleiding?

Aan Kants poging om uit het twaalfstal en den toestand der oordeelsvormen tot het twaalfstal en den toestand der „Catagoriën van het zuiver verstand" te besluiten.

111. Wat zijn nu de aard en de verhouding der tien Sephiroth tot elkander?

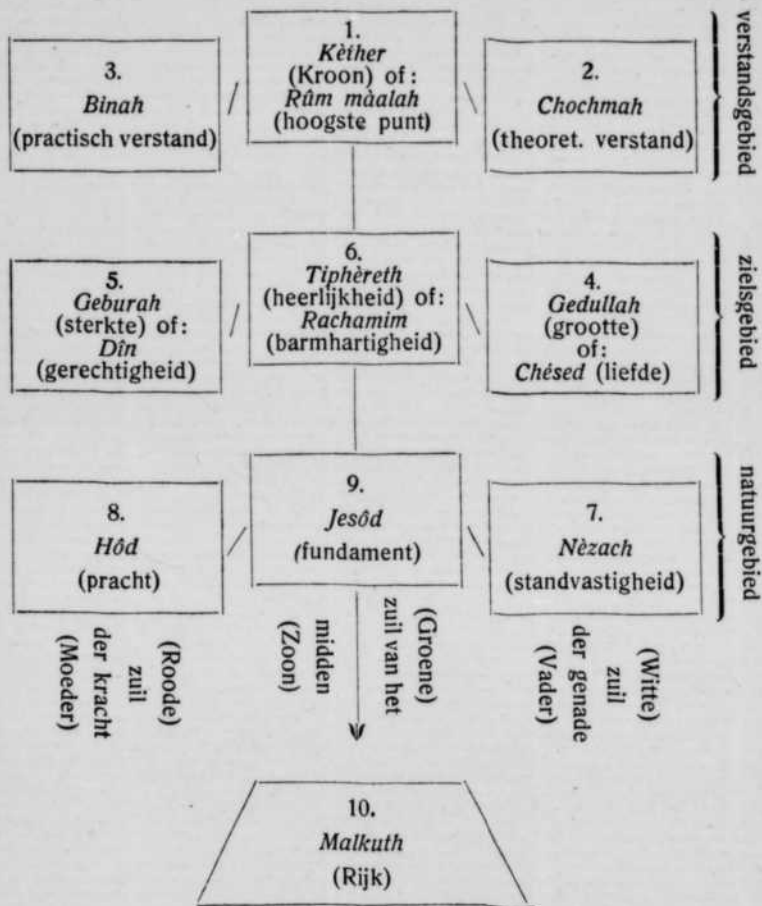
Daar de gansche wereld een krachttuitstraling der Godheid is, zijn deze haar het meest na zijnde oer-gedachten, de Sephiroth „geestelijk-zedelijke krachten", wat ook uit haar naam blijkt (§ 119). Ze zijn in drie groepen, elk van drie Sephiroth verdeeld, terwijl de 10e Sephirah den overgang tot de naaststaande lagere „wereld" of emanatie-trap voorstelt. In elk dezer drie groepen hebben

zij een positief (thetisch, in den Sohar: mannelijk), een negatief (antithetisch, in den S. vrouwelijk) en een bemiddelend (synthetisch, in den S. zoon) principe. Om een gemakkelijker overzicht te hebben, plaatst men in het Sephiroth-schema gewoonlijk alle „mannelijke” principes rechts, alle „vrouwelijke” links, alle bemiddelende in het midden, zoodat drie lijnrechte reeksen of „zuilen” ontstaan en het geheel een boom Ilân voorstelt, den „Kabbalistischen boom” (Arbor cabbalistica), wiens top de hoogste (1e) Sephirah en wiens wortel de 10e Sephirah is. ¹⁾

112. Hoe heeft nu de groepeerling der 10 Sephiroth bij den „Arbor cabbalistica” plaats?

Op de volgende wijze:

¹⁾ De vergelijking met een boom is te meer opvallend, daar de emanatie van boven naar beneden gaat en deze „boom” alzoo van den top naar den wortel groeit. Waar de ethische tendenz van de Kabbalistische gedachte (zie § 117—127) uitgaat van een ontwikkeling van het onvolmaakte tot het volmaakte, een opstijgen van onze aardsche tot de hemelsche wereld, is de vergelijking toch ook weder treffend. Gaat het metaphysische proces van boven naar beneden, het ethische streven gaat van beneden naar boven.

Dit is de eenvoudige schematische voorstelling. Verscheidene andere staan daar naast, bijv. de Sephiroth als uitstralingen van het absolute of als ledematen van den metaphysischen „oermensch” (Adam Kadmoni), zooals in de volgende afbeelding en § 149.

Stervormige voorstelling der Sephiroth.

113. Hoe duidt men het totaal der Sephiroth aan?

Als de „wereld der (eerste) emanatie” (Azilah,

Aziluth), de opperste der in 't geheel 4 „werelden” (emanatietrappen) van het Universum, waarvoor de andere namen aan Jesaïa 43 : 7 ontleend zijn.

114. Hoe heeten de drie andere werelden ?

Onder de Azilah-wereld staat het eerst 2, „de wereld der schepping” (Beriah), onder deze 3, de „wereld der vorming” (Jezirah), onder deze 4, de „wereld der vervaardiging” (Asijjah). (Vgl. ook § 124 v. v.)

115. Hoe zijn deze georganiseerd ?

Ze zijn geheel analoog met de wereld der Sephiroth (Azilah) elk in tien, met de Sephiroth overeenkomstige „onderscheidingen” of ondersferen verdeeld, welke overigens van geestelijken aard zijn en alzoo gevormd zijn naar een zelfde organisatie, met dit verschil dat elke volgende lager staande „wereld” minder geestelijk zuiver, van meer grovere natuur is dan de voorgaande, boven haar staande, zoodat zij van deze de „schaal” (Kelippah) is.

116¹⁾ De laagste (Asijjah-) wereld is immers de stoffelijke wereld ?

Ja, doch ook deze besluit geestelijke elementen, al staan zij ook op de laagste trap en in zeer

¹⁾ § 116—120 kunnen door beginners in deze filosofische vraagstukken wel worden overgeslagen.

troebelen vorm. De materie is voor de Kabbalistiek niet iets zelfstandigs, oorspronkelijks, doch (zie § 106) slechts een *ö v*, een gemis aan zuiver geestelijk zijn, zooals het donker slechts een al grooter wordend gemis aan licht is.

Daar de Kabbala een absoluut dualisme (een fundamenteel verschil) tusschen geest en materie niet kent, doch juist monistisch is, kunnen volgens haar leer zelfs de materiele elementen (de „Kelippoth” [§ 108] in den eigenlijken zin) niet uitsluitend doode materie zijn. Alles is slechts een emanatie van de oer-eenheid, van den reinen geest, daarom is alles bezielde, schoon in verschillende, afdalende graden.

117. De materiele elementen en verschijnselen (Kelippoth) worden echter als tegenstelling van de geestelijke elementen (voornamelijk bij de Sephiroth) gebruikt.

Zeker, doch in gelijke tegenstelling als het onreine en het reine, het troebele en het heldere, het onvolkomene en het volkomene, het onbewuste en het bewuste enz. Ware de tegenstelling een absolute, zoo kon van deze benedenste trap geen ontwikkeling naar boven, naar het reine, het volkomene, plaats hebben, waarop juist de Kabbalistische ethica berust. Door de gansche meta-

Aziluth), de opperste der in 't geheel 4 „werelden” (emanatietrappen) van het Universum, waarvoor de andere namen aan Jesaïa 43:7 ontleend zijn.

114. Hoe heeten de drie andere werelden?

Onder de Azilah-wereld staat het eerst 2, „de wereld der schepping” (Beriah), onder deze 3, de „wereld der vorming” (Jezirah), onder deze 4, de „wereld der vervaardiging” (Asijjah). (Vgl. ook § 124 v. v.)

115. Hoe zijn deze georganiseerd?

Ze zijn geheel analoog met de wereld der Sephiroth (Azilah) elk in tien, met de Sephiroth overeenkomstige „onderscheidingen” of ondersferen verdeeld, welke overigens van geestelijken aard zijn en alzoo gevormd zijn naar een zelfde organisatie, met dit verschil dat elke volgende lager staande „wereld” minder geestelijk zuiver, van meer grovere natuur is dan de voorgaande, boven haar staande, zoodat zij van deze de „schaal” (Kelippah) is.

116¹) De laagste (Asijjah-) wereld is immers de stoffelijke wereld?

Ja, doch ook deze besluit geestelijke elementen, al staan zij ook op de laagste trap en in zeer

¹) § 116—120 kunnen door beginners in deze filosofische vraagstukken wel worden overgeslagen.

troehelen vorm. De materie is voor de Kabbalistiek niet iets zelfstandigs, oorspronkelijks, doch (zie § 106) slechts een *ö v*, een gemis aan zuiver geestelijk zijn, zooals het donker slechts een al grooter wordend gemis aan licht is.

Daar de Kabbala een absoluut dualisme (een fundamenteel verschil) tusschen geest en materie niet kent, doch juist monistisch is, kunnen volgens haar leer zelfs de materiele elementen (de „Kelippoth” [§ 108] in den eigenlijken zin) niet uitsluitend doode materie zijn. Alles is slechts een emanatie van de oer-eenheid, van den reinen geest, daarom is alles bezielde, schoon in verschillende, afdalende graden.

117. De materiele elementen en verschijnselen (Kelippoth) worden echter als tegenstelling van de geestelijke elementen (voornamelijk bij de Sephiroth) gebruikt.

Zeker, doch in gelijke tegenstelling als het onreine en het reine, het troebele en het heldere, het onvolkomene en het volkomene, het onbewuste en het bewuste enz. Ware de tegenstelling een absolute, zoo kon van deze benedenste trap geen ontwikkeling naar boven, naar het reine, het volkomene, plaats hebben, waarop juist de Kabbalistische ethica berust. Door de gansche meta-

physica der Kabbala loopt een ethische grondlijn, n.l. dat ook de laagste elementen nog uitstralingen zijn van de oer-eenheid. Hoe zwak zij ook mogen wezen, ze zijn immer nog geest van dien geest.

118. Aan welken filosoof herinnert dit ?

Aan Spinoza, die zijn hoofdwerk — ondanks het voornamelijk metaphysica en rationeele Anthropologie, in 't bijzonder begripstheorie en aandoeningsleer behandelt en de eigenlijke ethica slechts als een verstandelijke leer der deugd een kleine plaats inruimt, — toch „Ethica” noemde, daar grondgedachte en doel van het geheel van ethische natuur zijn.

119. Wijs eenigszins nauwkeuriger de combinatie van Metaphysica en Ethica in het complex der Sephirothleer aan !

1. De drie hoogste Sephiroth stellen (zie § 112) het rijk van 't Verstand voor, daar het verstand het naaste bij het absolute staat, derhalve zijn eerste emanatie is. Daar de wereld als een organisme moet worden gedacht, is haar hoogste principe, dat alles ontwikkelt en regelt verstand. Het theoretische verstand (Chochmah), dat de gedachten denkend ordent en om zoo te zeggen de wereld als gedachte omvat, staat tegenover het practische verstand (Binah), dat deze gedachten verwerkt en om zoo te zeggen,

de wereld als wils-uiting representeert; beide echter vereenigen zich in het hoogste verstand (Rûm màalah), dat alle verstandelijke kracht bevat en alle gedachten direct uit zich stralende intuïtie. ¹⁾

2. Een uitstrooming van het gebied van het denken en willen is het gebied van 't gevoel en de waarneming, het rijk der ziel (zie § 112). Waargenomen worden quantiteit en qualiteit, die haar hoogste samenvloeïing in de evenredigheid hebben. Metaphysisch uitgedrukt is dit de vereeniging van grootte (Gedullah) en kracht of intensiteit (Geburah) in de heerlijkheid van de schoone evenredigheid (Tiphèreth); ethisch opgevat: de vereeniging van de ruim van hart zijnde, veelomvattende liefde (Chèsed) en de door haar intensiteit werkende strenge rechtvaardigheid (Dîn) in de barmhartigheid (Rachamim), die zoowel het veelomvattend gevoel der toegenegenheid als het krachtige gevoel der rechtvaardigheid omsluit of tot attributen heeft.

¹⁾ Eenige Kabbalisten stellen Kèther (of Rûm màalah) boven alle Sephiroth en nemen als bemiddelend principe tusschen Chochma en Binah nog Dàath aan (verstand, denken), zonder dit echter mee te rekenen, daar zij het meer beschouwen als een afschijnsel der Sephirah „Kèther”.

3. Uit het rijk van de waarneming vloeit het rijk der natuur, d. i. de principes der zichtbare wereld. Hier vinden standvastigheid (Nèzach), d. i. het vermogen om te volharden, het stoffelijk principe, en Pracht (Hôd), d. i. het vermogen tot ontwikkeling, het krachtprincipe, haar hogere samenvloeiing in het Fundament (Jesôd), d. i. de substantie.

120. Hoe komt het dat in 't ooglopend juist de kalme principes (Chochmah, Chèsed, Nèzach) of de „zullen der genade” (zie § 112) als „mannelijk”, de actieve, intensief zich uitende (Binah, Din, Hôd) of de „zullen der kracht” als „vrouwelijk” aangeduid worden?

1. Laatstgenoemde worden terecht gedacht als ontstaande uit de eerst genoemde, evenals Eva ontstond uit Adam's rib; activiteit heeft rust, wil heeft gedachte, intensiteit heeft extensiteit, kracht heeft stof tot oorsprong.

2. Daar deze tweede principes (Binah enz.) de eerste (Chochmah enz.) niet alleen tot oorsprong hebben, doch door deze ook eerst stof en activiteit erlangen, zijn zij tegenover deze receptief (ontvangend), evenals de vrouw tegenover den man, vandaar (trots den naam „zuilen der kracht”) de vrouwelijke natuur.

3. De aard der vrouw (vooral in Oostersche en

Zuidelijke landen) is beweeglijker en heftiger dan die van den man.

121. Waarom wordt het bemiddelend principe ook wel „Zoon” genoemd, nlettegenstaande het boven de beide andere staat, deze tot attributen heeft, ja niet alleen als hun hoogere combinatie, doch ook als hun oorsprong wordt voorgesteld?

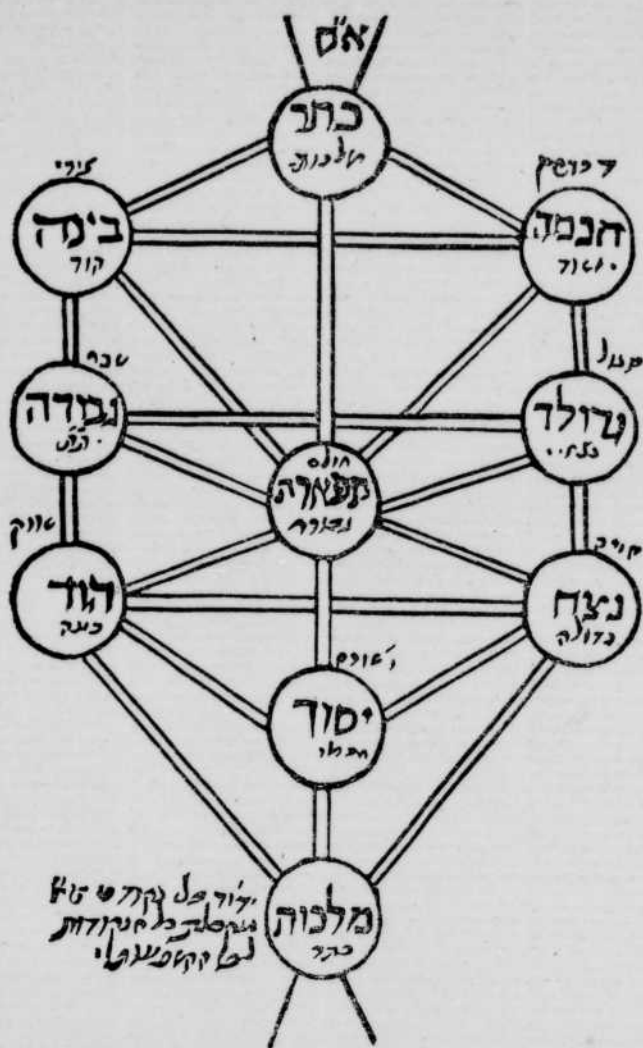
1. Het begrip „Zoon” (kind) wekt logisch de begrippen „vader” en „moeder”, evenzoo wekken de principes der „middelste zuilen” logisch die der beide andere „zuilen” (§ 111, 112).

2. De zoon pleegt ook physisch de afzonderlijke eigenschappen van vader en moeder in zich te vereenigen.

3. Een zoon (kind) is ten slotte in ethischen zin de meest logische band tusschen de ouders.

122. Wat is de beteekenis van de tiende Sefirah „Rijk” (Malkuth)?

Deze Sefirah vertegenwoordigt in zekeren zin het grensgebied, het doorgangspunt tot de dichtst bij gelegen lagere wereld Beriah (zie § 114). Ook in de haar vaak gegeven beteekenis van Altè-reth (krans) ligt het begrip van binden en verbinden en tevens de aanwijzing van de lagere plaats dezer Sefirah in tegenstelling met de hoogste (Kèther, Kroon). Evenals de krans, als hoofdtooisel, nog tot het gebied der kroon behoort,

„Kabbalistische boom” uit een Sohar-manuscript.

doch een minderen rang inneemt, evenzoo behoort de tiende Sephirah nog tot de opperste emanaties, doch is daarvan de laagste.

123. Wat is omtrent de hierboven (§ 109) aangehaalde vergelijking van de tiende Sephirah met de zwaartekracht te zeggen?

Evenals deze naar beneden streeft en de andere krachten naar beneden trekt, evenzoo is de tiende Sephirah de overgang tot de lagerstaande emanaties.

124. Wat bevat de „Beriah-wereld” (zie § 114)?

De tien oervormen of gedachten der geschapen dingen. De gedachten worden evenals in het Platonisme en Neo-platonisme als geestelijke, verstandelijke wezens voorgesteld.

125. Wat bevat de daarboven staande wereld „Jezirah”?

De hemelsche sferen, benevens de engelen en zielen. (Vgl. de leer der ziel in de 2e afdeeling).

126. Wat bevat de onderste wereld „Asijjah”?

Zij is de wereld der materiele verschijnselen in den zin der Kabbala (zie § 116).

127. Welke is de verhouding der vier werelden van de afdalende emanatie tot elkander?

Zij staan wederkeerig in haar geheel en in haar

onderdeelen in nauw verband en wisselwerking van geestelijken aard tot elkander. Daarom is ook een geestelijke verheffing van de onderste trappen van het bestaan in de hoogere regionen mogelijk en kan ook de mensch uit den kring der hem omringende materiele dingen in reine, geestelijke sferen worden opgenomen.

2e Gedeelte.

(Anthropologie).

128. Zijn de psychologische en ethische leer der Kabbala scherp van elkaar gescheiden?

Neen; zij zijn veeleer nauw met elkaar verbonden en de psychologische leerstellingen hebben geen doel op zichzelf, doch staan bijna geheel en al in dienst der mystiek.

129. Op welke wijze staat de psychologische leer der Kabbala in verband met de Sephiroth-leer?

De drie „deelen” of juister werkende principes der ziel — *neschamah*, de met verstand begaafde ziel; *rûach*, de ervaring opdoende ziel; *nèphesch*, de vegetatieve ziel of de ziel als levend deel van het lichaam — komen overeen met de drie hoofdgroepen der Sephiroth — het rijk van 't verstand, dat van de ziel en dat der natuur,

zie § 112 — ze hebben hierin haar onmiddellijken oorsprong en staan onder haar invloed. De naar beneden werkende invloed der 10e Sephirah (zie § 109, 122) kan aanstonds actief worden wanneer de ziel onder bepaalde omstandigheden op een lagere bestaanstrap als die waarop zij tot nog toe stond, geraakte.

130. Bestaat de ziel uit drie deelen?

Neen. Evenals de Sephiroth, ondanks de tienledigheid of het Sephiroth-gebied ondanks zijn driedeeligheid een in zich besloten „wereld”-organisme voorstellen, zoo is de ziel, trots haar z.g. „deelen” een in zichzelf besloten, organisch geheel.

131. Welke ethische beteekenis heeft deze leer, dat de zielen van de Sephiroth afstammen en onder haar invloed staan?

De mogelijkheid wordt hiermede verklaard, dat de ziel onder zekere omstandigheden en door bepaalde daden zich van haar materiele grenzen en onvolmaaktheden kan bevrijden en zich kan verheffen in hoogere, reine geestessferen (zie § § 117, 127).

132. Leert de Kabbala alzoo een zedelijke vrijheid van ziel?

Ja, in tegenstelling met andere monistische syste-

men, als bijv. het Spinozisme (zie § 82). Dit is een zeer voornaam punt.

133. Is dit niet in tegenspraak met de grondgedachte, dat den gezamenlijken emanatie-processen van het absolute, alzoo ook het bestaan en de vrijheid der ziel een metaphysische causaliteit ten grondslag ligt?

De Kabbalistiek erkent deze tegenspraak niet, rept er zelfs niet van. Voor haar heeft uit ethisch oogpunt de ziel krachtens haar afstamming uit een hoogere wereld, een aan haar wezen eigen zijnden drang naar haar oorsprong, een natuurlijke begeerte naar volmaking, een aangeboren neiging tot het goede, die wel aan verzwakkingen onderhevig kan zijn, maar toch standvastig blijven zal en het doel zal bereiken.

134. Waardoor is dit te bewijzen?

Volgens de leer der Kabbalisten worden alle zielen zalig, d. i. keeren alle naar de hoogere regionen terug, waaruit zij afkomstig zijn. Een dergelijke leer is die van den Kerkvader Origenes.

135. Hoe is het niet-streven der ziel naar boven haar als zonde of schuld aan te rekenen?

Omdat de mogelijkheid (het kunnen), het in staat zijn naar boven te streven, een verplichting

dit te doen in zich sluit. Daar haar karakter energie is (zie § 106) heeft de ziel de bestemming alle hindernissen te overwinnen. Daar de mogelijkheid dit te doen in haar macht is, zoo is het haar schuld als zij niet hiermede in overeenstemming handelt.

136. Kan men de ziel in den eigenlijken zin „geschapen” noemen?

Neen, zij is een emanatie van de levende oerkrachten of Sephiroth en middels deze in 't verste stadium een, hoewel laagstaande, emanatie van het absolute.

137. Wanneer is de ziel ontstaan?

Als emanatie van het absolute was zij mogelijk eeuwig daarin aanwezig en heeft zodoende een „idëeel voorbestaan” (een voor-wereldlijk bestaan) gehad. Zij heeft echter ook een „reëel voorbestaan” (een zelfstandig voor-wereldlijk bestaan), daar volgens de leer der Kabbalisten alle zielen op een bepaalden tijd tegelijk „geschapen” zijn. De ziel is dus eenerzijds eeuwig en heeft anderzijds een begin gehad vóór eenig lichamelijk bestaan.

138. Waar was de ziel voor zij een lichamelijk omkleedsel vond?

Onmiddellijk daarvoor (§ 146) in het Jezirah-rijk (zie § 125) en wel, zooals de Kabbalisten dit in aansluiting met de Talmudische voor-bestaans-

beschouwingen leeren, in een gedeelte der hemelsfeer „Araboth", welk gedeelte „Gûph" heet.

139. Zijn volgens deze leer reeds alle zielen het aardsch-lichamelijk bestaan ingegaan?

Neen, een aantal zielen wacht hier nog op.

140. Wat is van de reeds op aarde gekomen zielen geworden?

Voor een deel bevinden zij zich in het eerste aardse bestaan, doch voor het grootste deel ondergaan zij de zielsverhuizing door verschillende, elkaar opvolgende, aardse bestaansperiodes. Een deel is reeds tot hooger leven opgestegen.

141. Waarheen ging dit laatste deel?

Hieromtrent zijn verschillende meeningen. Het einddoel van de volmaakte ziel is volgens de meest rationeele opvatting het uitmonden in het absolute, den „oceaan der Godheid" (zie § 146).

142. Hoe is de natuur der zielen in haar voor-lichamelijk bestaan (prae-existentie)?

„Man-vrouwelijk", d. i. zonder geslachtsverschil. (Bij Plato, zoowel als in Talmud en Midrasch wordt zoo het lichaam van den eersten mensch gedacht!)

143. In welken toestand bevinden zich de zielen in haar voor-lichamelijk bestaan?

In bewusten toestand. Zij hebben kennis van

de Gedachten (§§ 124, 146) zoodat, als bij Plato, alle aardsche wetenschap slechts een retrospectief herinneren is aan dit weten uit het voor-bestaan.

144. Met welk doel komen de zielen in dit aardsch-lichamelijk bestaan?

Ter volmaking!

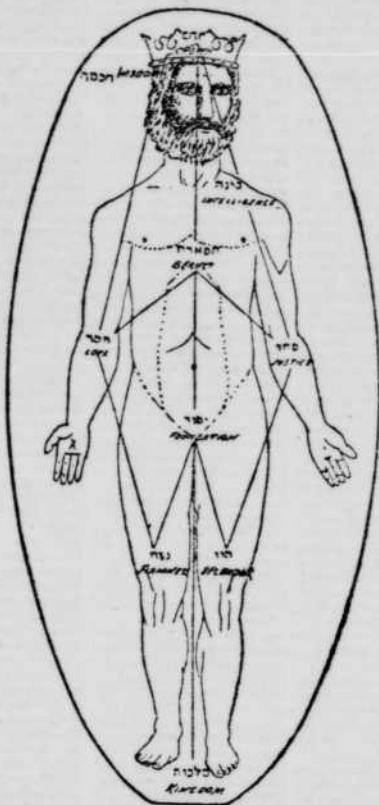
145. Dus niet als straf, zooals de leer van Plato en sommige andere voor-bestaansleeren zeggen?

Neen. Tenminste dit is noch een Joodsche, noch oorspronkelijk ook Kabbalistische meening. De zielen komen integendeel rein en zondeloos in het lichaam, opdat zij zich hier in den strijd tegen de zinnelijkheid en het materieele rein houden en meer en meer volmaakt worden. Door eigen kracht moet dit doel dus bereikt worden.

146. Wordt echter ook niet onderwezen dat de zielen in haar voor-bestaan gezondigd hadden en daarom in lichamen kwamen?

Ja en neen. Vooral in Lurja's school (zie § 63 v. v.) wordt de meening voorgestaan, dat oorspronkelijk alle zielen in die van het voorbestaan des eersten menschen, d. i. in de idée des menschen, vereenigd waren en daarom ook gezondigd hebben, toen de eerste mensch zondigde, zoodat zij, niet direct als straf, doch meer ter loutering in de wereld kwamen, nadat zij tevoren reeds in

het rijk „Beriah” (zie § 114, 124) met den idealen lichaamsvorm bekleed waren.

Voorstelling van de Sephiroth als het totaal der ledematen van den mensch (§ 112. 146).

147. Wat moeten wij dan van die zonden uit dat voor-bestaan denken ?

De Indische, Grieksche en Christelijke leer van een voor-bestaan, welke alle een zondenval der ziel in dat voor-bestaan aannemen, welke ontstond door een ongeoorloofd verlangen naar het materiele en daardoor de incarnatie dier zielen veroorzaakte — zijn ongetwijfeld van invloed geweest op de voorstelling van het zondigen aller zielen in den „eersten Adam”. De leer der erfzonde van Paulus („Adam, in wien wij allen gezondigd hebben”) schijnt bovenal, zonder Lurja als Christelijk bekend te zijn, hiertoe medegewerkt te hebben.

148. Is dit wel werkelijk „zonde” ?

Individueele, schuldige zonde der ziel in geen geval, daar deze toch, als zij in Adam zondigde, nog geen zelfstandig bestaan had en dus niet vrij kon kiezen en handelen. Van een schuldige daad kan alzoo geen sprake zijn, doch slechts van een metaphysische uitdrukking voor de waardevermindering, welke een ziel noodwendig ondergaat, wanneer zij in de materiele wereld komt. Daar dit echter een noodzakelijk proces is, kan er van zonde noch straf der zonde sprake zijn, terwijl ook de Kabbalistiek en de gansche Joodsche leer

voorop stelt, dat dan slechts gestraft kan worden, als er werkelijk gezondigd is. ¹⁾

149. Zijn dan de menselijke zielen niet met zonde beladen?

Zeker wel. Deze zonde is echter een gevolg van het aardsch-materieele bestaan en eigenlijk niet zoozeer een daad als een nalatigheid, n. l. een geheel of gedeeltelijk nalaten naar boven te streven, naar geestelijke en zedelijke volmaking. De zonde is dus, als bijna in elk monisme, in den grond iets negatiefs, een ontbering, doch tegenover het objectieve streven der ziel (zie § 133 v. v.) tot het hoogere, het goede, is zij een schuldige nalatigheid, een negatieve wilstoestand. Al naar de mindere of meerdere zedelijke kracht van den wil, zijn alle menschen meer of minder zondig.

150. Hoe kunnen de zielen, niettegenstaande dezen zonde-staat, tot zedelijke volmaking komen?

Door zoo lang in het aardsch bestaan te blijven, tot zij de materieele gebreken overwonnen hebben, en uit den strijd tegen de onvolmaaktheid ten slotte als overwinnaars terugkeeren.

151. Op welke wijze geschiedt dit?

Door de zielsverhuizing (Gilgul, zie § 56).

¹⁾ Niet, zooals in andere voor-bestaansleeren, straf voor een onvermijdelijke zonde (noodlot).

152. Waar komt het geloof aan de zielsverhuizing vandaan?

Uit het Indische Brahmanisme, waaruit het tot de Egyptenaren en zoo tot de Grieken doorgedrongen is. Vooral in het Platonisme en het Neo-platonisme speelt het een rol. Uit het Neo-platonisme schijnt het in de Kabbala te zijn gekomen.

153. Waarin onderscheidt zich echter de zielsverhuizing der Kabbala van de gewone Grieksche?

In tegenstelling met deze neemt zij voor alle menschen de noodzakelijkheid eener meermalige zielsverhuizing aan, daar zij van de stelling uitgaat, dat een menschenleven niet voldoende is om de noodzakelijke zedelijke volmaking te bereiken, zooals dit ook in de metempsychoseleer wordt gezegd, vooral in de Boedhistische. ¹⁾

154. Waardoor onderscheidt zich echter de Kabbalistische leer der zielsverhuizing van de Boedhistische?

Volgens de Kabbala gaat de gansche ziel in den nieuwen bestaansvorm over, volgens het Boedhisme (dat het substantieele der ziel ontkent) gaat bij den dood de „persoonlijkheid” te niet, d. i. het aggregaat van zekere eigenschappen, welke de ziel tot nog toe bezat, en gaat slechts de hoofd-

¹⁾ Zie Olcott, „Boedhistische Catechismus” bij dezelfde uitgevers verschenen.

individualiteit der ziel, de „wil tot leven”, in het nieuwe bestaan over, om zich hierin telkens nieuwe eigenschappen te verwerven.

155. In welke lichamen komt de ziel na den dood?

In die welke overeenkomstig zijn met de op het oogenblik van den dood door haar bereikte geestelijke en zedelijke volmaking, d. i. in hooge of lage georganiseerde menschenlichamen, of in dierlijke lichamen (zoogdieren, vogels, visschen, kruipende dieren, insecten of weekdieren, ¹⁾ of in planten en bladeren, ja zelfs in steenen, klei, stof, water of zelfs in werktuigen. Verscheidene Kabbalisten gaan niet verder dan de metempsychose in menschen- of hoogstens in hoogere dierlichamen.

156. Ook in lichamen van ander geslacht?

Ook dit geldt voor mogelijk (zie § 180), hoewel meestal aangenomen wordt, dat in den regel de tot nog toe mannelijke zielen weer in mannelijke en vrouwelijke zielen weer in vrouwelijke lichamen komen. (Op dezelfde wijze wordt aangenomen dat somtijds Joodsche zielen in niet-Jood-

¹⁾ Volgens sommiger meening slechts dan, als zij in drie menschenlichamen niet beter is geworden.

sche lichamen en niet-Joodsche zielen in Joodsche lichamen komen kunnen).

157. Komen de verhuizende zielen alleen in embryonale lichamen of ook in die van levende volwassenen?

In 't algemeen wordt het eerste aangenomen, doch ook het andere, waarop de leer van de „Ibbur” betrekking heeft (zie § 160 v. v.) moet mogelijk zijn.

158. Komen de zielen aanstonds na den dood van het lichaam, dat zij tot dusver bewoonden, in andere lichamen?

De heerschende meening schijnt te wezen, dat de zielen veeleer een langeren of korteren tijd lichaamloos op aarde omdolen, tot zij een lichaam vinden dat overeenkomt met haar huidigen toestand of in de toekomst daarmede overeenkomen zal.

159. Kan een ziel zich ook tegelijkertijd over verschillende lichamen verdeelen?

Ja. Tenminste de meening wordt geuit, dat een ziel (vooral die van een goed en wijs man) zich tot heil der menschheid in een aantal „Vonken” kan verdeelen, welke dan zielen van eminente mannen worden. Volgens anderer opvatting zijn deze „vonken”-zielen geen brokstukken, maar dy-

namische uitstralingen van volmaakte zielen van groote mannen.¹⁾

160. Kunnen zich ook twee of meer zielen tegelijk in één lichaam bevinden?

Bij de eigenlijke ziel van het lichaam kan nog een andere, of kunnen zelfs vele andere zielen, wier lichamen gestorven zijn, zich als een soort neven-zielen voegen en zich dan langer of korter, meer of minder innig, met de hoofdziel verbinden. Dit is de z. g. „Ibbur” of zielsbevruchting.

161. Wanneer en waartoe heeft de „Ibbur” plaats?

1. Wanneer een ziel, ondanks haar goeden wil of uit onwetendheid, zich niet voldoende kan volmaken, voegen zich een of meerdere (na den dood harer lichamen) omdolende zielen, welke reeds zich meer volmaakt hebben, bij haar om haar bij te staan. Het is dan, zooals wij ook zeggen, of eensklaps een geheel andere geest in iemand gevaren is. Is de ziel zedelijk krachtig genoeg geworden, dan kan deze neven-ziel (kunnen deze bij-zielen) den mensch weder verlaten, zonder dat hij daarom behoeft te sterven.

2. Eveneens kunnen, tenminste volgens Lurja's

¹⁾ Precies als de Sephiroth (§ 105) geen brokstukken, maar energie-werkingen van het eene onveranderde absolute zijn.

volgelingen, een of meerdere (na den dood harer lichamen) op de wereld ronddolende zielen van onboetvaardig gestorvenen, boosdoeners enz, zich bij de hoofdziel van een mensch voegen, die met haar toestand overeenkomt. Dit geschiedt gedeeltelijk tot haar eigen straf, deels ook tot kwelling van den nu van den duivel bezetene, bij wien zij blijven, tot zij door bezwering worden uitgedreven (zie § 180).

162. Wat is diensvolgens het verschil tusschen „Gilgul” en „Ibbûr”?

Door Gilgul komen de tot verhuizen bestemde zielen in een eerst gevormd wordend lichaam, waarin zij blijven tot den dood, de tot nog toe niet vervulde levensplichten thans beter trachtende te vervullen. — Door Ibbur komen de verhuizende zielen in een lichaam, dat reeds een hoofdziel heeft en vereenigen zich met deze ziel slechts tijdelijk, 't zij om zedelijk te steunen, 't zij om te straffen.

163. Dus hebben de meeste menschen zeer oude hoofd- of bijzielen?

Ja. Dit volgt reeds uit de Kabbalistische denkwijze, dat het aantal der geschapen (geëmaneerde) menschenzielen (zie § 137) een beperkt is geweest (volgens velen 60.000). Een afdaling van nog niet

geïncarneerd geweest zijnde zielen uit den Gûph (§ 138) geschiedt alleen om de door het verkrijgen der hoogste volmaking aan de aarde ontrukte zielen te remplaceeren.

164. Waarop berust de leer der zielsverhuizing van de Kabbalisten?

Behalve op de betrekkelijk geforceerde aanwijzingen van een aantal Bijbelverzen, voornamelijk op de volgende argumenten (van Manasse ben Israel [1604—1657]):

Met het begrip van een op goddelijke goedheid, rechtvaardigheid en barmhartigheid gebaseerd zijnde zedelijk-geestelijke wereldorde is niet verenigbaar, dat er gestraft wordt, waar geen schuld is (§ 148). Wij zien nu echter dagelijks

1. dat het goede en rechtvaardige menschen voortdurend zeer slecht gaat, terwijl de boozen zich maar al te vaak in ongestoord geluk verheugen, schoon het naar alle billijkheid andersom moest zijn,

2. dat kinderen, van hun geboorte af, vaak de verschrikkelijkste gebreken hebben, ja zelfs als ongelukkige misgeboorten ter wereld komen, in schijnbare tegenspraak met de algoedheid van den Schepper, van wien toch alleen het goede komen kan,

3. dat kinderen heel jong sterven, vóór zij nog op aarde gezondigd kunnen hebben, geheel in tegenspraak met de goddelijke barmhartigheid. Eveneens worden jonge kinderen zonder denkbare schuld door allerlei plagen en ongelukken getroffen.

Slechts de zielsverhuizings- en voorbestaansleer lost deze, slechts door uitvluchten te ontgane bezwaren op logische en bevredigende wijze op en zegt dat

1. zij, die thans lijden, volgens recht hun schuld boeten, in een vorig aardsch bestaan verworven, waardoor zij het, wanneer zij deugdzaam leven, het in een volgend bestaan des te beter zullen hebben, — de thans gelukkig levende boozen waren goed in een vorig aardsch bestaan; zij genieten daarvoor thans hun belooning, doch scheppen zich door hun euvel daden tevens een bitter lot in een volgend leven;
2. de wanstaltig, gebrekkig enz. geboren en zijn zoodanigen, wier zielen in een vorig bestaan zwaar gezondigd hebben, reden waarom zij na den dood van haar toenmalig lichaam tot straf in zulke misvormde lichamen zijn gekomen, evenals de ziel misvormd is;

3. evenzoo zijn de zielen van hen, die jong sterven of reeds in hun vroegste jeugd met ongevallen enz. gestraft worden, alleen zulke, welke in een vorig aardisch bestaan groote-

Manasse ben Israël.

lijks gezondigd hebben, zoodat zij tot straf niet lang in het nieuwe lichaam worden gelaten, doch spoedig weder in een ander worden overgebracht. Want niet alleen de dood (de ontlichaming), maar ook de wederbelichaming is voor de ziel iets onaangenaams en bezwaarlijks.

65. Wat geschiedt nu met de door vele zielsverhuizingen eindelijk tot volmaaktheid gekomen zielen?

Alle zielen zullen deze volmaaktheid bereiken (zie § 134). Na den glorierijk volbrachten levensstrijd keeren zij tot haar oorsprong terug.

166. En waarheen dan terug?

Hieromtrent heerscht geen volkomen klaarheid. Verscheidene Kabbalisten nemen een persoonlijk voortbestaan der gelouterde zielen aan, in de Jezirah-, Beriah- of Sephiroth-wereld, en wel zoo dat de afzonderlijke deelen der ziel in verschillende dezer afdeelingen terugkeeren. Anderen leeren een opgaan der zielen, een terugstroomen van alle emanaties in het eindelooze, het absolute, in den Oceanus divinitatis. Of dan hieruit weer een emanatie-proces plaats grijpt, zooals de Stoïcijnen en anderen leeren, wordt niet vermeld, daar in ethischen zin het hier slechts aankomt op de huidige emanatie.

3e Afdeeling.

(Magie der Kabbala.)

167. Wat valt onder Kabbalistische magie te verstaan?

Het te voorschijn roepen van bovennatuurlijke werkingen (wonderdaden) door middel van den heiligen naam Gods en de verschillende vormen daarvan, lettersamenstellingen enz.

168. Kent de Kabbala behalve deze „witte” ook een „zwarte” magie?”

Ja, zij kent ook het aanroepen van demonische, d. z. niet goddelijke machten, doch zij verwerpt dit als „tooverij” (Kischûph).

169. Hoe heet hij, wiens kennis van het gebruik van den naam Gods, groot genoeg is om wonderen te doen?

„Bàal schêm” (Heer van den „Naam”) of „Bàal schêm tôb” (Heer van den goeden Naam, kortweg „Bescht”). Een toovenaar daarentegen heet „mekasch-schèph.”

170. Waarop grondt zich het geloof, dat met den naam Gods wonderen zijn te doen?

Reeds de Bijbel gewaagt van het doen van wonderen „in den naam Gods” (Hebr. be-schem, door den naam). Daar de naam van iets, het karakter van dat iets uitdrukken moet, zoo is ook

de naam Gods de uitdrukking, de openbaring van zijn wezen. Daar het wezen der Godheid (§ 106) absolute macht (Almacht) is, moet het gebruik van den naam, ook een vastgrijpen van zijn wezen zijn, een (voor zoover dit mogelijk is) tot zich trekken van zijn macht. De op zich-zelf staande letters van den naam Gods, zijn tevens deelen van het wezen, de energie Gods. De wetenschap der verschillende combinaties, volgens bepaalde regels is dus tevens de kennis om bepaalde krachtsontwikkeling tot een bepaald doel voort te brengen.

171. Gebruikt men ook niet de namen van engelen?

Jawel en evenzeer nog andere tooverformules. Daar echter de engelen beschouwd worden als „dienaars”, d. i. krachttuigen van de Godheid en de magische formules „in den naam” der Godheid aangewend worden, ligt hierin niets afwijkends.

172. Hoe heet de zoo aangewende naam van God?

Schêm ha-mephorasch”, de uitgesproken naam.

173. Wie moet er zich het eerst van bediend hebben?

Lilith, „Adams eerste vrouw” (zooals ze in

Goethe's Faust II heet), daar Talmud en Kabbala gelooven dat de in I Mozes 1 bedoelde vrouw een andere, vroegere vrouw van Adam is geweest dan de I Mozes 2 bedoelde vrouw, gebaard uit zijn rib. De eerste moet een zeer woeste en heerschzuchtige natuur geweest zijn, die uit haar gemeenschap met Adam demonen heeft voortgebracht; in hun echtelijk verkeer wenschte zij de rol van man te vervullen en toen Adam haar dit verbod heeft zij den naam Gods uitgesproken en is gevlucht, om als de moeder van demonen voortaan alle kraamvrouwen en jonggeborenen kwaad te doen.

174. Hoe werd dit misbruik maken van Gods naam gestraft?

Toen Lilith naar Egypte gevlucht was (het latere moederland der toovenarij) haalden haar daar de drie, haar door God nagezonden engelen Senoi, Sansenoi en Samangeloph in. Deze wilden haar verdrinken, daar zij weigerde tot Adam terug te keeren; zij redde haar leven door de belofte af te leggen geen kraamvrouw of kind kwaad te doen, wanneer deze onder de hoede waren van de namen dezer drie engelen. Sedert worden de drie namen der engelen (zoo-wel plechtig uitgesproken, als op perkament in

de kraamkamer aangebracht) als een behoedmiddel gebezigd voor moeder en kind. ¹⁾

175. Aan wien schrijven de Kabbalisten voorts nog wonderen toe, gedaan door aanwending van den naam Gods?

Aan Eliësar, den knecht van Abraham. Toen hij Rebecca aan de bron aantrof en Laban hem niet geloofde, moet hij, om zijn Goddelijke zending te bewijzen, door het uitspreken van Gods naam gemaakt hebben, dat eensklaps zijn kameelen hoog in de lucht stonden en hij-zelf vrij boven hen zweefde.

176. Wat wordt van David verteld?

Door het noemen van Gods naam deed Abisai hem in de lucht opvaren en zoo aan zijn vervolgers ontkomen. Voorts moet hij bij het leggen van de fundamenteën voor den tempel den „Ebenschtijah” (steen der diepte) hebben gevonden, welke de „bron der groote diepte” (I Mozes 7, 11) afsloot en waarop de Schêm ha-mephorasch (§ 172) gegreiffeld was. Deze steen heeft hij, luidt het verder, in het Allerheiligste gebracht en hierop heeft de Arke des Verbonds gestaan. Stoutmoedige leerlingen der wijzen drongen af en toe in het

¹⁾ Zie de amulet in het begin van dit boekje.

heiligdom door en hebben van den steen den „naam” en zijn letterverbindingen „geleerd” om hiermede wonderen te doen.

177. Welke andere uitwerkingen van het „Schêm” worden ons nog meegedeeld?

Het dooden opwekken, het doen verschijnen van geesten, het genezen van zieken, de gedaante-verwisselingen, de geesten-verbanningen, het dooden en het doen ontstaan van levende schepselen, het loopen op het water, het verstaan van alle talen enz. — In het boek Rasiël (zie § 22) staat: Door het noemen van het Schêm kan men duivelen verbannen, branden blusschen, ziekten genezen, gedachten verdrijven; door het uitspreken en opschrijven ervan kan men een vijand vernietigen, de liefde van een heerscher verwerven. Door middel hiervan doodde Mozes de Egyptenaren (II Mozes 2, 12) enz.

178. Wat voor dooden-opwekkingen blijv.?

De opwekking van den zoon der weduwe te Sarepta door Elia, werd later gezegd door middel van het Schêm te zijn geschied. [Evenzoo schrijft de Joodsche sage in den „Tholdoth Jeschu” enz. de doodenopwekkingen en andere wonderen, welke Jezus deed, aan het Schêm toe.] Van rabbi

Chanina bar Chama wordt meegedeeld dat hij den slaaf van den Romeinschen keizer Antoninus weder levend maakte en hierdoor den keizer voor het Jodendom won. Antoninus bezocht vaak in stilte den patriarch Juda I (omstreeks 200). Opdat deze bezoeken geheim zouden blijven, liet hij telkens de hem begeleidende slaven bij de deur van den Joodschen geleerde dooden. Toen nu rabbi Chanina, die zijn geloofsgenoot een bezoek wilde brengen, de dooden zag, maakte hij hen door den Naam weer levend tot groote verwondering van den keizer, die de doodgewaanden weder in leven vond.

179. Wat voor gedaanteverwisselingen?

Een rabbi uit den ouden tijd ontmoette eens een heks, die hem trachtte te betooveren. Hij sprak den Naam uit, waarop zij in een ezel veranderde, dien hij welgemoed naar de markt bracht en daar verkocht.

180. Wat voor geestenbanningen?

Salomo had door het (op zijn zegelring en zijn keten gegraveerde) Schêm de gansche geestenwereld aan zich onderworpen, tot de demon Asmodi hem eens den ring wist afhandig te maken en zoo zelf de macht in handen kreeg. De ver-

bannen Salomo doolde rond, tot hij eindelijk den ring met het Schêm, die in den buik van een visch was gekomen, terugkreeg, waarop hij den booze weder verjagen kon.

Interessant is de Lurja (zie § 63 v. v.) naver-
telde uitdrijving van een geest, waardoor een
vrouw bezeten was. Deze geest was de ziel van
een verdronken Jood, die geen sterfbed had ge-
had en geen boete had gedaan. Na langdurig om-
zwerven was hem toegestaan in een vrouw te
varen, toen deze vloekte. Sinds dit oogenblik leed
de (epileptisch-hysterische) vrouw verschrikkelijk.
Lurja praat en handelt nu met den kwelgeest
precies als de Christelijke duivelbezweerders,
scheldt hem uit, laat hem zijn geschiedenis ver-
tellen enz. Met behulp van den „Naam” dwingt
hij hem ten slotte zich terug te trekken in den
kleinen teen der vrouw, wat hij dan ook met de
gebruikelijke woestheid doet.

181. Wat voor geestverschijningen?

De „hooge rabbi Löw” te Praag (Juda ben
Bezalêl, gestorven in 1600) moet door de macht
van het „Schêm” aan keizer Rudolf II de aarts-
vaders en de zonen Jacobs hebben laten ver-
schijnen.

182. Wat voor scheppingen?

Omtrent de rabbi's Chanina en Oschaja wordt reeds in den Talmud gezegd, dat zij voor iederen sabbath eengemest kalf deden ontstaan, en dit ter eere van den feestdag verorberden. De beroemde Raba schiep (volgens dezelfde bron) zelfs een menschengedaante en zond deze aan zijn vriend rabbi Sira. Daar de schijnmensch evenwel niet spreken kon, bemerkte rabbi Sira dat hij van magische herkomst was en deed hij hem tot stof wederkeeren.

Bij het gansche oude Jodendom is de vertelling bekend van den „Gôlem” van den hoogen rabbi Löw. De Gôlem, was een geslachtelooze menschengedaante, gevormd uit een klomp toonaarde, die de rabbi een stukje perkament met het Schêm er op in den mond legde, waarop de klomp levend werd en de gansche week alle hem door zijn meester opgedragen diensten verrichtte. Vrijdagsavonds, als de Sabbath begon, nam Löw hem het perkament uit den mond en het gedrocht bleef als een levenlooze massa den ganschen Sabbath liggen, tot het na het einde hiervan, door middel van het Schêm weer tot leven werd geroepen. Op een Vrijdagavond was de rabbi naar de Synagoge gegaan, zonder het Schêm uit zijn

mond te hebben genomen. Het gedrocht werkte nu niet alleen voort, maar kreeg door de verhoogde werking van het Schêm op Sabbath zulk een macht, dat het weldra begon met alles om zich heen te vernielen, huizen omver te werpen enz. Angstig en ontzet haalt men den meester uit de synagoge. Met vaste schreden loopt hij op het woedende schepsel los, neemt hem het perkament uit den pratenden mond en het monster valt in elkaar. — Dezelfde Lōw moet ook ten aanschouwe van Keizer Rudolf den heelen Prager Hradschin in zijn (Lōws) studeerkamer opgesteld hebben.

183. Wat voor talen kan men met behulp van het Schêm verstaan?

Alle klanken en fluisteringen (d. i. gedachten) bijv. de verschillende talen der menschen, de spraak der dieren, de gesprekken der engelen en duivels, het suizen der boomen, het ruischen van de zee, de onuitgesproken gedachten van den naaste. Vooral koning Salomo moet met behulp van het Schêm in dit opzicht zeer kundig zijn geweest.

184. Wat moet men bij het gebruik van het Schêm vooral in 't oog houden?

Behalve de goede groepeerings der teekens en hun juiste uitspraak, welke geldt als een slechts

weinigens bekend geheim, moet hij, die de een of andere tooverkunst wil doen, een volkomen lichamelijke reinheid bezitten. Die de formule uitsprekt in een toestand van onreinheid moet sterven of komt voor 't minst in levensgevaar, evenzoo hij, die gedurende de wonderdaad onrein wordt.

185. Kunnen alleen mannen het Schêm toepassen?

In 't algemeen ja. Behalve Lilith (zie § 173) heeft ook een meisje Ich t a h a r gebruik gemaakt van het Schêm om er door in den „hemel" een toevlucht te vinden, toen de engel Schamchasi ontucht met haar bedrijven wilde. Dit is echter een feit op zichzelf, dat waarschijnlijk zijn oorsprong vindt in de Babylonische mythologie.

186. Waartoe worden de amuletten gebezigd?

Tot het wekken van liefde, het dooden van vijanden, doch bovenal ter bescherming tegen demonen en allerhande onheil. (Zie §§ 16, 174, 177).

187. Waar vinden wij het eerst bij de Joden van amuletten gewag gemaakt?

Eigenlijk reeds zijn de Thephillin (gebedsriemen, phylakteriën) en de Medusa (deurpost-kokertjes), met stukjes perkament er in, waarop bijbelverzen staan, een soort amulet van het talmudistisch-rab-

bijnsch Jodendom, wier werking berust op de zich daarin bevindende woorden en naam van God.

Amulet tot hulp bij een moeilijke verlossing (§ 174). In de drie figuren rechts en links staan de namen der drie engelen.

188. Wat behelzen de eigenlijke Kabbalistische amuletten?

Verschillende namen van God en de engelen, zegen- en vloekformulieren, alsook onbegrepen en voor een deel onbegrijpelijke letter-combinaties.

189. Noem eens eenige van deze combinaties!

Reeds de Talmud geeft als behoedmiddel tegen oogziekten (in het tractaat Pesachim 122a) de formule „Schebriri”, welke zoodanig geschreven wordt, dat de letters van het woord regelmatig

minder worden, waardoor ook de ziekte hetzelfde zal doen:

שברירי
ברירי
רירי
ררי
רי

Meer bekend nog is het „Abracadabra”, dat nog heden in tooverboeken omdwaalt en reeds door den Romein Serenus Sammonicus als een middel tegen koorts werd aangeprezen.

In het Latijn luidde de formule:

A B R A C A D A B R A
 B R A C A D A B R
 R A C A D A B
 A C A D A
 C A D
 A

of: A B R A C A D A B R A
 A B R A C A D A B R
 A B R A C A D A B
 A B R A C A D A
 A B R A C A D
 A B R A C A
 A B R A C
 A B R A
 A B R
 A B
 A

In het Hebreeuwsch:

אבראכדברא

בראכדבר

ראכדב

אכד

כ

of:

א ב ר א כ ד ב ר א

א ב ר א כ ד ב ר

א ב ר א כ ר ב

א ב ר א כ ר

א ב ר א כ

א ב ר א

א ב ר

א

190. Wat beteekent „Abracadabra”?

Abbara Kedabra: „Vlucht heen als deze woorden”; dit wordt tegen de ziekte gezegd.¹⁾ — Alle andere verklaringen zijn grootendeels zeer onwaarschijnlijk (bijv. Ab, ruach, dabar d. i. vader, geest, „woord” of zoon) of voor een deel gezocht dan deze (bijv. Dr. Fischer’s „Abed Kad-dabar”, d. i. doe als besloten is, een recept-formule, waarbij echter letterverandering noodzakelijk is.)

¹⁾ Met een kleine wijziging: Abbada Kedabra: „Neem af als dit woord (deze formule).”

191. Wat behelzen nog andere amuletten?

Geheimzinnige cijfer-combinaties, wier woorden en groepeerings een soms eigenaardige, gedeeltelijk zeer duistere betrekking op de Sephiroth- en andere leeringen hebben. Zoo bijv. het zevenkwadraat (in het origineel in Hebr. cijfers):

24² 47 16 41 10 35 4

Origineel:

5 23 48 17 42 11 29

30 6 24 49 18 36 12

13 31 7 25 43 19 37

38 14 32 1 26 44 20

21 39 8 33 2 27 45

46 15 40 9 34 3 28

ד	לח	י	מא	טז	מוז	כב
כט	יא	מב	יד	מח	כג	ה
יב	לד	יח	טע	כד	ו	ל
לז	יט	מג	כה	ז	לא	יג
כ	מוד	כו	א	לב	יד	לה
מח	כז	ב	לג	ח	לט	כא
כח	ג	לד	ט	נו	טר	מז

waarvan de som overal 175 is.

Of het acht-kwadraat:

8 58 59 5 4 62 63 1

49 15 14 52 53 11 10 56

41 23 22 44 45 19 18 48

32 34 35 29 28 38 39 25

40 26 27 37 36 30 31 33

17 47 46 20 21 43 42 24

9 55 54 12 13 51 50 16

64 2 3 61 60 6 7 57

met de overlangs, overdwars, diagonaal enz. steeds

komende som van 260, die haar bijzondere beteekenis heeft.

Of het negen-kwadraat:

37	78	29	70	21	62	13	54	5
6	38	79	30	71	22	63	14	46
47	7	39	80	31	72	23	55	15
16	48	8	40	81	32	64	24	56
57	17	49	9	41	73	33	65	25
26	58	18	50	1	42	74	34	66
67	27	59	10	51	2	43	75	35
36	68	19	60	11	52	3	44	76
77	28	69	20	61	12	53	4	45

met de som 369.

192. Bestaan ook zoodanige letter-kwadraten?

Ja, in grooten getale en verschillende combinaties. Als voorbeeld diene onderstaand, dat een kwadratuurvan het woord Elohim, God, behelst.

ם	י	ה	י	ם
י	ה	ל	ה	י
ה	ל	א	ל	ה
י	ה	ל	ה	י
ם	י	ה	י	ם

In het Hollandsch, met den naam „Jahwe” beproefd, zou het er zoo uitzien:

E	W	H	W	E
W	H	A	H	W
H	A	J	A	H
W	H	A	H	W
E	W	H	W	E

Op gelijke wijze geeft Rosenrot (zie § 79 v. o.) als voorbeeld het vers „Ex uno centro sua mittit lumina Sohar” in een kwadraat van 31×31 letters, volgens het bovenstaande thema en evenzoo worden lange bijbelspreuken als bescherm- en zegenformulieren geschreven; eveneens de reeds genoemde namen van God en de engelen enz. Het volgende is een imitatie in het Duitsch:

H	C	I	D	E	T	Ü	H	E	H	Ü	T	E	D	I	C	H
C	I	D	E	T	Ü	H	E	B	E	H	Ü	T	E	D	I	C
I	D	E	T	Ü	H	E	B	R	R	B	E	H	Ü	T	E	D
D	E	T	Ü	H	E	B	R	R	R	R	B	E	H	Ü	T	E
E	T	Ü	H	E	B	R	R	R	E	R	R	B	E	H	Ü	T
T	Ü	H	E	B	R	R	R	E	H	E	R	R	B	E	H	Ü
Ü	H	E	B	R	R	R	E	H	R	H	E	R	R	B	E	H
H	E	B	R	R	R	E	H	R	E	R	H	E	R	R	B	E
E	B	R	R	R	E	H	R	E	D	E	R	H	E	R	R	B
H	E	B	R	R	R	E	H	R	E	R	H	E	R	R	B	E
Ü	H	E	B	R	R	R	E	H	R	H	E	R	R	B	E	H
T	Ü	H	E	B	R	R	R	E	H	E	R	R	B	E	H	Ü
E	T	Ü	H	E	B	R	R	R	E	R	R	B	E	H	Ü	T
D	E	T	Ü	H	E	B	R	R	R	R	B	E	H	Ü	T	E
I	D	E	T	Ü	H	E	B	R	B	E	H	Ü	T	E	D	I
C	I	D	E	T	Ü	H	E	B	E	H	Ü	T	E	D	I	C
H	C	I	D	E	T	Ü	H	E	H	Ü	T	E	D	I	C	H

DER HERR BEHÜTE DICH.

193. Zijn de amuletten alleen op perkament geschreven?

Neen, ook edelgesteenten, plaatjes van goud, zilver en ander metaal, ketenen, ringen, enz. met den naam van God er in gegraveerd of met formules als de boven beschrevene, kunnen dienst doen.

194. Wat is het onderscheid in uitwerking tusschen de amuletten en het uitgesproken „Schém”?

De uitwerking der amulet is ¹⁾ over 't algemeen een gelijkmatige en voortdurende, die van het uitspreken van den „Naam” een kortstondiger, doch te krachtiger; voorts is de uitwerking der amuletten meestal negatief, afwerend, de gesproken formule in de eerste plaats productief, een nieuwe schepping doende ontstaan, een feit in 't aanzijn roepend.

195. Wat moet men van al deze magische formules en feiten gelooven?

Dat een deel der z.g. „wonderen”, als bijv. de opwekking van dooden tot het zuivere gebied der sprookjes behoort, dat andere de phantastische opsmukking zijn van eenvoudige voorvallen. De

¹⁾ Eenige werken echter ook op bijzonder kritieke momenten, vooral het „schild Davids” bij brand of (vereenigd met andere Kabbalistische formules) bijv. moeilijke verlossingen enz

mededeelingen omtrent op menschen gelijkende schepselen, hebben ongetwijfeld betrekking op automaten, welke een menschelijke gedaante hadden; vooral bij Löw's „Gôlem" (§ 182) is dit zeker het geval, daar L. tevens een voortreffelijk astronoom, mechanicus en natuurkundige was. Waarschijnlijk heeft hij de verschijning der aartsvaders (§ 181) en van den Hradschin (§ 182) in zijn studeerkamer, met een laterna magica teweeg gebracht.

Alle andere feiten, het scheppen van een Sabbath-kalf inbegrepen (§ 182), berusten op auto-suggestie of suggestieve inwerking op anderen, evenals de „wonderen" der Indische fakirs enz. Dit is het geval o.a. wanneer de Kabbalist zelf gelooft dat hij in de lucht zweeft, of aan anderen dit geloof suggereert. Zeer krachtig en meer algemeen is deze suggestieve inwerking bij bezweringen en dergelijke.

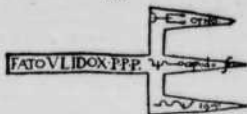
196. Kende men dan vroeger deze suggestieve werkingen?

Meer dan bij ons. Een groot deel der „wonderen" uit de oudheid, die als feiten bewezen zijn (het genezen van zieken, het verdoemen enz.) berust hier op.

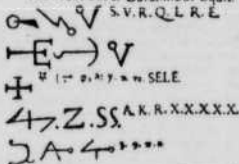
Contra Caducum.

Ibid.

Pro visibus & Durabilibus Equis.

Ad Conferuationem Visus.

Ad Podagram.

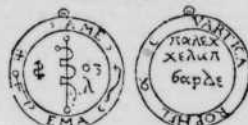
Ad Tabem Cerebri

Ad Podagram.

Contra Paralytin.

Ad Contraduram

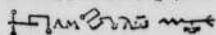

Contra Calculum.

Ad Membra Genitalia.

AVGALLIRIOR

Ad profluuium Menstrum Mulierum.

Amulet uit de werken van Paracelsus (§§ 81, 193).

197. Hoe is het te bewijzen dat de Kabbalistiek de kracht der suggestie kende?

Het in §§ 15 en 3 aangehaalde Kabbalistische geschrift „Hechaloth rabbathi” geeft zeer uitvoerig de middelen aan voor auto-hypnose door doelmatige suggestieve voorstellingen enz. Om de geheimen der Godheid te aanschouwen, moet de hiernaar begeerige Kabbalist op bepaalde dagen vasten, in zittende houding het hoofd tusschen de knieën plaatsen en zoo ter aarde liggend verscheidene hymnen en formules opzeggen, welke uitvoerig worden aangegeven.

Ook voor het suggereeren van anderen zijn deze halfzingend voorgedragen formules met haar zwevenden rhythmus, haar bleeke beelden en vage gedachten uitstekend.

Ten slotte zijn de Kabbalisten ook niet onbekend met de hypnotisch-suggestieve uitwerking van het onafgebroken staren op een glanzend voorwerp, het luisteren naar langzaam vallend water enz.¹⁾

¹⁾ Zeer schoon is van deze suggestieve uitwerking gebruik gemaakt in Chamisso's gedicht „Vetter Anselmo”, waar de toovenaar zijn neef alle kerkelijke waardigheden suggereert, tot het paus-zijn toe, om hem na een minuut weer te doen ontwaken.

198. Noem eens zoo'n Kabbalistische hymne!

In het IXe hoofdstuk van „Hechaloth rabbathi” staat: „Als de stem van het water in 't ruischen der stormen, als de stem van de golven in het blauwe meer, als in de Lente de zuidenwind er mee speelt, zoo klinkt de stem van het loflied op tot den troon der heerlijkheid, den koning der koningen prijzend. Een galm van tonen, een machtig bruisen, want vele stemmen reien zich saam ten gezang tot den troon der heerlijkheid, om den geweldige Jacobs toe te zingen en duizendstemmig ruischt het omhoog: „Heilig, heilig, heilig is de Heer der ontelbare heirscharen!”

199. Behoort er nog meer tot de Kabbalistische magie?

Ja, bijv. de Astrologie, de Physiognomiek (leer der gelaatsuitdrukking), de Chiromantie (leer der beteekenis van de vormen en lijnen der handpalmen). Meer tot de lagere magie en eerst in den lateren tijd opkomend is het ontdekken van schatten, bronnen, verloren dingen, dieven enz. door magische handelingen, die met de eigenlijke Kabbalistiek maar zeer los, met het algemeene volksbijgeloof in des te enger verband staan. Ook de droomuitlegging behoort hiertoe.

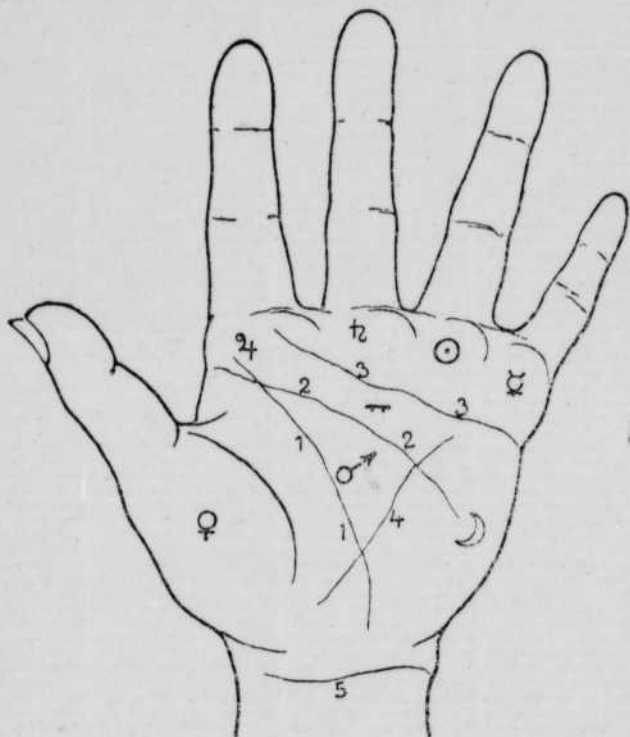
200. Wie beroemde zich voornamelijk een uitstekend kenner der geheime physiognomie te zijn?

Izaäk Lurja (zie § 63); hij beweerde zelfs in de gelaatsuitdrukking van een mensch te kunnen lezen of diens ziel reeds vele „verhuizingen” had doorgemaakt.

201. Wat valt over de Kabbalistische chiromantie te zeggen?

Zij onderscheidt zich zeer weinig van de oud-middeleeuwsche hand-orakel-leer. De chiromanten onder de Kabbalisten kennen eveneens: 1. de levenslijn, tusschen duim en wijsvinger beginnend en rond de muis naar beneden loopend, die scherp afgeteekend, een lang leven beduidt; 2. de natuur- of hoofdlijn in de nabijheid der levenslijn onder den wijsvinger beginnend en vrijwel parallel met de maaglijn in tegenovergestelde richting loopend, wijst bij behoorlijke lengte op een goede spijsvertering, levensvreugde en energie; 3. de tafellijn, onder den pink beginnend en naar den wijs- en middelvinger loopend, wijst, scherp afgeteekend, op groote teelkracht; 4. de lever- of maaglijn, ongeveer van den wortel of de muis der hand naar den pink loopend, staat eveneens met de spijsvertering in verband; 5. de Rasceta, d. i. de eerste dwarslijn onder de

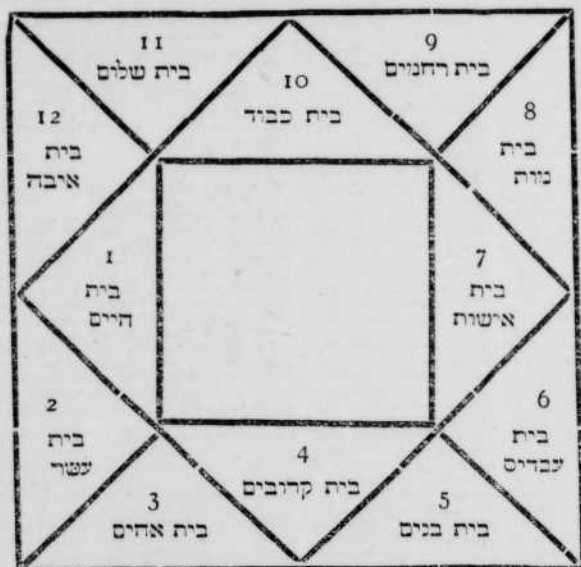
handpalm op het polsgewricht, welke, niet onderbroken, op geluk in alle ondernemingen wijst. —

Eveneens hebben beteekenis de verschillende bijlijnen in de ruimten tusschen de hoofdlijnen, de „bergen” onderaan de vingers enz.

202. Wat behelst de Kabbalistische astrologie?

Zij komt volkomen met de andere astrologie overeen. Basis is de meening dat de sterren heerschappij over de menschen voeren, hoofddoel de lezing van het menschelijk lot uit de sterren (zie § 22). Tot dit doel wordt de hemel in twaalf „huizen” (bâtthim), zooals op onderstaande figuur is aangegeven, verdeeld: 1. het huis des levens; 2. huis des rijkdoms; 3. huis der broederen; 4. huis der bloedverwanten; 5. huis der kinderen;

De 12 huizen des hemels.

6. huis der dienaren; 7. huis van het huwelijks leven; 8. huis des doods; 9. huis der religie of van het medelijden; 10. huis der waardigheden; 11. huis der vriendschap; 12. huis der vijandschap. — Al naar nu de zeven „planeten” (Zon, Venus, Mercurius, Maan, Saturnus, Jupiter, Mars) en de sterrenbeelden in deze huizen en tegenover elkan- der staan, worden verleden en toekomst bepaald. (Nativiteit- of horoscoop-trekken.)

203. Hebben alle Kabbalisten zich met deze dingen beziggehouden?

Neen, deze uitoefening der magie was hoofd- zakelijk eigen aan een bepaalde richting en nam de overhand toen de speculatieve geest der Kab- balistiek verslapte.

204. Staat deze magie in organisch verband met de fundamente- nen der Kabbalistiek?

In zooverre tenminste niet, als de leer der Kab- balistiek ook zonder deze magie bestaan kan en zelfs dan veel reiner en edeler, terwijl de magie zonder den nimbus van de Kabbalistiek veel in waarde vermindert.

205. Hoe luidt het eind-oordeel over de Kabbala?

Zij vertegenwoordigt, uit speculatief oogpunt bezien, een, weliswaar van allerlei bijwerk om-

geven, eigenaardig monisme, dat met zijn grondgedachten op de ontwikkeling der nieuwere filosofie van niet onbelangrijken invloed is geweest; van ethisch standpunt bevat zij veel vruchtbare en verheven gedachten, vaak in phantastisch kleed gestoken; als magie is zij van niet te onderschatten invloed geweest op allerlei bijgeloovige en occulte stroomingen. Cultuur-historisch is zij een hoogst interessant onderwerp van studie, een studie echter, welke door de duistere wijze van voorstelling en het vele magische en mystische bijwerk zeer wordt bemoeielijkt. Niettemin bevat zij zoo veel van blijvende waarde, dat een voortdurende belangstelling zeer zeker haar deel zal zijn.

AANTEKENINGEN.

§ 23. Om het hooge ethische standpunt der beide Kabbalisten te doen kennen, zullen wij uit hun werken een paar korte aanhalingen doen:

1. Uit Juda ben Samuel's „Boek der Vromen.”

„Bedrieg niemand opzettelijk door uw handelingen, ook geen niet-Jood; zoek geen twist met anderen, ook niet met onge-loovigen. Wees eerlijk in uw handel; zeg niet dat men u reeds meer voor uw waar geboden heeft, als het niet zoo is; doe niet of gij verkoopen wilt, als het u geen ernst is; zulke dingen zijn een Israeliet onwaardig.”

„Op het geld van muntensnijders, woekeraars, van hen die met maten en gewichten en in anderen handel bedriegen, rust geen zegen; hun kinderen en helpers raken aan den bedel-staf.”

„Heeft men u bedrogen, bestolen, belasterd, vergeld dan niet uit wraakzucht door hetzelfde te doen.”

„Zwijg als men u smaadt, sta ook niet toe dat uw leerlingen of huisgenooten uw beleediger honen en slaan. Laten nijd en haat verre van u zijn! Heeft men u boven uw vermogen belast, zoodat rijkere minder betalen, wind u dan niet op, u-zelf niet en anderen, door protesten, twisten en ergernis, doch zwijg en houd u bezig met Gods Woord.”

2. Uit Eleasar ben Juda's „Rakêach”.

„Bewaar den vrede in de stad en daarbuiten, want alle

vrede-lievenden gaat het goed. Wees oprecht, belaag niemand door huichelarij, gladde woorden of leugens. Als de mensch liegt, sterft hij voor den tijd; God de Heer is een God der waarheid, de waarheid is de A (de aanvang) der schepping. Wees stilzwijgend uit godsvrucht, want die veel spreekt, zondigt veel. Doch als gij spreekt, spreek de waarheid, prijs u-zelf niet, maar wees bescheiden."

"De deemoedige zoekt eerbewijzen te vermijden. Spreekt men over zijn gebreken, zoo dankt hij God, dat hem door deze berisping een middel gegeven is om zich te verbeteren. Is hij zich van zijn deugden bewust, dan houdt hij deze toch voor onvolkomen tegenover het zedelijk ideaal en vergeeft daarom hem, die hem lastert."

§ 32. Uit Mose ben Nachman's Inleiding tot het 1e Boek van Mozes:

"Als waarachtige overlevering (Kabbala) weten wij verder, dat de ganze Pentateuch (de vijf boeken van Mozes) uit enkel namen Gods bestaat, daar de woorden zich op andere wijze, dan de tekst doet vermoeden, laten samenvoegen om zoo den naam Gods voor te stellen. Onderstel dat bijv. het 1e vers van het eerste boek van Mozes zoo gelezen wordt, dan ontstaan nieuwe woorden, welke dan den naam Godsvormen. Dit geschiedt zoo in den ganschen Pentateuch en daarbij komen nog de op Themerah en Gematria (zie § 35) gegronde beteekenissen . . . Om deze reden is ook een exemplaar van den Pentateuch, waarin een letter te veel of te weinig staat ritueel onbruikbaar . . . Het schijnt dat het goddelijke oer-exemplaar zonder afdeeling in woorden geschreven werd, zoodat men de letters zoowel kon lezen dat zij de namen Gods vertegenwoordigden, als zooals wij dat gewoonlijk doen, er Gods leeringen en geboden uithalend. De wetten, uit de laatstgenoemde lezing getrokken, kreeg Mozes schriftelijk, doch de eerstbedoelde alleen mondeling."

§ 37. Hiermede verwant is het cijfer-orakel, waarmede men uit de cijfers van namen en geboorte-datums, de gewichtige jaren en dagen in het leven van den mensch, vooruit

berekent. — Een soort arimethische nativiteit dus (zie § 202). — Keizer Wilhelm I bijv. is geboren den 22en van de 3e maand 1797; $22+3+1797+7$ (het aantal letters van zijn naam) is 1829, het jaar van zijn trouwen; $1829+1+8+2+9$ is 1849, de Badensche veldtocht; $1849+1+8+4+9$ is 1871, zijn kroning tot keizer; $1871+1+8\times 7+1$ is 1888, het jaar van zijn dood. — Napoleon III, geboren den 20en van de 4e 1808; $20+4+1808+8$ (letter-aantal van zijn naam) is 1840, opstand in Boulogne; $1840+1+8+8+4+0$ is 1853, zijn eerste jaar als keizer; $1853+1+8+5+3$ is 1870, einde zijner regeering. — Frederik Wilhelm III getrouwd 1793; $+$ de som der cijfers is 1813 (vrijheidsoorlog) $+$ som der cijfers 13 is 1826 $+$ dito 17 is 1843 $+$ dito 16 is 1859 (Wilhelm II geboren), $+$ dito 23 is 1882 (Kroonprins Friederich Wilhelm geboren), enz.

Een in zekeren zin omgekeerde „Gematria” is de poging uit cijferletters woorden te vormen, waartoe zich vooral de Romeinsche cijfers leenen. Zoo werd 1315, het jaar van een grooten hongersnood, door den volgenden hexametèr aangeduid: „Ut lateat nullum tempus famis, ecce CVCVLLVM. (M is 1000, CC is 200, LL is 100, VVV is 15; is totaal 1315).

§ 41. Wij geven hier nog eenige nieuwere anagrammen, welke op gelijke wijze uit namen zijn afgeleid: Marie Touchet gest. (1638), de geliefde van Karel IX, gaf den vleier, die haar naam veranderde in „Je charme tout” (ik bekoor alles) een kostbaar paarlensieraad, dat zij om haar hals droeg. Voor de beruchte Catherina de Medicis verzonnen de Franschen het volgende anagram:

Cathérine de Médicis d. i. Dite chaine des crimes.
(Keten van misdaden)

Men maakte zoo eveneens uit den naam van Hendrik III's moordenaar:

Frère Jacques Clément
C'est l'enfer qui m'a créé.
(De hel heeft mij voortgebracht).

Een anagram van den tegenwoordigen tijd, doet zien dat ook thans nog eigenaardige gebeurtenissen met de namen van personen in verband kunnen worden gebracht. De namen van het ongelukkige Servische koningspaar

† In pace † Obrenovitch Alexander de eerste van Servië en Draga Maschin.

leveren het verrassend anagram op:

„Beide door moordenaars in den nacht omgebracht. Sicâ pax tua, Serbia!

(Door den dolk uw vrede, Servië!)

§ 44. Uit Gikatilla's „Schàarê orah”:

„Weet, dat alle heilige Godsnamen, welke in de H. Schrift voorkomen, tezamen afhankelijk zijn van de vier letters waaruit in het Hebreeuwsch het woord Jahwe bestaat . . . Alle andere namen van den Heiligen God zijn takken en twijgen, die ontspruiten uit den stam des booms en ieder voor zich vrucht dragen naar hun aard . . . Behalve den bekenden naam zijn er nog tal van neven-aanwijzingen, welke er van afhankelijk zijn; zoo behooren bij „Jahwe” de benamingen: „verschrikkelijke”, „vergever der zonden”, „verdelger der misdaad”; bij „El” (God): „de Groote”, „de barmhartige”, „de genadige”; bij „Elohim” (Godheid): „de machtige”, „de rechter”, „de heer des gerechts”.

Bij elk dezer bijnamen behooren weer daarvan afhankelijke namen en dit zijn de gezamenlijke andere woorden der Heilige Schrift.”

§ 45. Abraham Zakkuto vertelt in zijn boek „Juchasin” (Kroniek, geschreven in 1504) het volgende uit „Mêirath enajim” (oogenopklaring, omstr. 1300): „In Valladolid trof ik den Rabbi Mose de Leon, die mij onder eede verzekerde, het origineel van den Sohar van Rabbi Simeon ben Jochai

bij hem thuis, te Avila te hebben liggen, waar hij het mij wilde toonen. Op de terugreis stierf hij (1305) te Arevalo. In Avila vond ik gastvrijheid bij den ouden geleerde Rabbi David Raphan, een bloedverwant van Mose de Leon. Ik verzocht deze dringend mij omtrent de echtheid van den Sohar in te lichten. Hij vertelde mij dat, wat hem betrof, het vast stond, dat Rabbi Mose het boek zelf verzonnen had.

Zijn motief hiervoor was dat Mose reeds vaak geschriften van geheimzinnigen en wonderlijken inhoud aan rijke lieden uit de nabijheid had gezonden tegen een zeer ruime vergoeding. Het geld verkwistte hij echter aanstonds. Bij zijn dood liet hij dan ook geen cent na, zoodat zijn vrouw en kinderen de grootste ellende hadden. — Toen ik zijn dood vernam begaf ik mij aanstonds naar Rabbi Jozef de Avila, die zeer rijk was en hem vaak geschenken had gegeven; ik zei tot hem: „Thans is het oogenblik voor u gunstig om het heerlijke boek (de Sohar, waaruit Rabbi Mose de Leon zijn mededeelingen voorgaf te hebben gecopieërd) voor een goede som van de arme weduwe te bekomen.” Toen men nu de weduwe de som gelds aanbood, bezwoer zij dat haar man nooit zoo'n boek bezeten had, maar dat alles uit zijn eigen brein kwam. Toen zij hem eens gevraagd had waarom hij zijn werk voor dat van een anderen wijze uitgaf en of het niet beter ware, zoo hij zichzelf als de auteur ervan bekend maakte, om het noodige geld te bekomen, zei hij dat, als hij het uitgaf voor zijn eigen maaksel, men het niet zou waardeeren en er dus ook weinig voor zou willen geven; daarom schreef hij het aan Rabbi Simeon ben Jochai en zijn aanhangers toe. — Ik sprak hierna (gaat Rabbi Izaäk voort) met zijne dochter, die een gelijkluidende verklaring gaf.”

Trots dit alles hield men langen tijd aan het auteurschap van Simeon ben Jochai vast en ook Knorr van Rosenroth (*Kabbala denudata* II blz. 5 v. v. verdedigt dit beweren ten sterkste.

§ 46. Uit de inleiding van den Sohar (I, 15a):

„In den beginne (van de emanatie) teekende de wil des konings (van de Godheid, het absolute) vormen in den hoogsten luchtkring; de schitterendste glans werd geboren uit de geheime krachten van den oneindige (En Soph, zie § 95), als een klompje in een gelijkmatige massa, als de steen, die in den ring gevat is (d. i. trots de afzondering toch ten nauwste met het groote verborgene verbonden) noch wit, noch zwart, noch rood noch groen is, doch geheel zonder kleur. *) Eerst door zijn straalvormige emanatie ontwikkelde hij (de glans) in zich schitterende kleuren. Uit den glans n.l. ontwikkelde zich naar beneden een gebroken kleurig licht **), verborgen in de meest verborgen kracht van het geheimnis van het oneindige. Op onbegrijpelijke wijze doorbrak hij zijn sfeer, zoodat tengevolge hiervan een geheimzinnig toppunt opschitterde. Boven dit, (in opwaartsche richting) bestaat geen (discursief) weten; daarom werd hij Reschith (begin) genoemd, het eerste scheppingswoord.”

Joël (Godsdienst-philosophie van den Sohar, bl. 313) omschrijft deze duistere plaats aldus: „In den beginne, toen de koning zijn vrijen wil wenschte te doen hooren maakte hij teekens in de verheven klaarheid (de „kroon”, Kèther); uit dit diep verborgen begin ging toen een stralend licht door de geheime kracht van het „En Soph”. Alles is met deze substantie verbonden, welke de eerste ring in den keten (der schepping) vertegenwoordigt. Zij (de kroon) is wit noch zwart, rood noch groen, doch geheel kleurloos. Toen God haar een uitbreiding gaf, liet hij dit licht in de meest verschillende kleuren spelen en naar beneden uitstralen. De uitstraling van deze substantie werd alzoo teweeg gebracht door de geheime innerlijke kracht (medewerking) van het „En Soph.”

De lezer bemerkt uit deze kleine proeve hoe moeilijk de woorden van den Sohar te begrijpen zijn en — wat men er al voor verklaringen en uitleggingen aan geven kan.

*) Sephirah Kèther? zie § 112

**) Sephirah Chochmah?

§ 63. Van Rabbi Izaak Lurja's levensloop is (als van dien der meeste Kabbalisten) weinig zekers bekend. In 1534 werd hij in Palestina geboren. Na den vroegtijdigen dood van zijn vader vertrok de moeder met den 16-jarigen knaap naar haar broeder in Egypte, welke daar pachter der tollén was en die later aan rabbi Izaak zijn dochter tot vrouw gaf. Na een twintig-jarig verblijf in Egypte begaf hij zich naar Safed in Palestina, waar de vroegere leerling van Kordovero (§ 60) Chajjim Vidal, zijn discipel werd. „Op zijn acht en dertigste levensjaar,” zegt het boek Emek ha mèlech (zie § 71) werd hij van hier (de gemeente te Zapheth), wegens onze veelvuldige zonden, naar de opperste academie opgeroepen.”

§ 75. Jonathan Eibeschütz werd in 1690 te Krakau geboren en nadat hij door Rabbi Meïr Eisenstedt (Worms) en zijn lateren schoonvader Rabbi Izaak Spiro (Praag) tot Talmudist was opgeleid, reeds op zijn 12e jaar Rabbijn te Jungbunzlau in Boheme en weldra te Praag, waar hij zijn beroemdheid verwierf en tot 1740 bleef. Na een tienjarigen arbeid in Metz werd hem in 1750 het Rabbinaat van de drie gemeenten te Altona, Hamburg en Wandsbeck opgedragen. Hier ving de verwoede strijd aan met zijn Altonaschen collega Emden, welke bijna het gansche Europeesche Jodendom in twee vijandelijke helften verdeelde. Eibeschütz had verscheidene Amuletten geschreven, waarin zijn tegenstanders sporen van Sabbathiaarsche ketterij ontdekten, terwijl hij en zijn aanhangers ze als van alle ketterij ontbloot voorstelden. Bijna alle Joodsche autoriteiten werden door de beide partijen als scheidsrechters opgeroepen en velen, die eerst een oordeel velden, kwamen later hiervan terug om een averechts oordeel uit te spreken. De koning van Denemarken, als landsheer, wenschte ook het oordeel der Christen-geleerden te weten, doch ook dit luidde geheel verschillend en sommigen bestempelden Eibeschütz zelfs als een verkapte Christen. De koning gaf, met de zaak verlegen, nu eens deze dan weder gene partij gelijk en de strijd was nog niet uitgestreden, toen Eibeschütz

in 1764 de verstandige oogen sloot. — In zijn preeken citeert E. ook vaak den Sohar naast allerlei moderne en Talmudgeleerden. Beroemd zijn ook zijn commentaren bij den Schulchan aruch.

Tot de aanhangers der Kabbala, in 't bijzonder van den Sohar, behoorden in de 18e eeuw ook de Frankisten (Soharisten, Contratalmudisten), d. i. de volgelingen van den bekenden Pool Jacob Frank, die (in 1719 geboren) in 1791 te Offenbach in grooten rijkdom en aanzien stierf.

§ 78. Merkwaardigerwijs heeft de Kabbalistiek nog tot diep in de 19e eeuw, vooral onder de Katholieke geestelijken (in 't bijzonder in Oostenrijk) veel overtuigde aanhangers gehad.

§ 79. Johannes Reuchlin, de bekende humanist en voorvechter der hervorming, een oom van Melancthon, werd den 28en December 1455 te Pforzheim geboren. Nadat hij in 1473 te Parijs zich voornamelijk op de studie van het Grieksch en Latijn had toegelegd, gaf hij van 1474 tot 1478 in beide talen les aan de Universiteit te Bazel, om in 1478 hetzelfde in Orleans voort te zetten. Hij studeerde hier tevens in de rechten. In 1481 doceerde hij rechtswetenschap en fraaie letteren te Tübingen, had daarbij een practijk als advocaat en werd een favoriet van hertog Eberhard met wien hij Italië bezocht, waar zijn kennis van het Grieksch algemeen verbazing wekte. Door zijn vorst met verscheidene gewichtige zendingen belast, kwam hij in 1490 weder naar Italië en leerde van Leone da Modena Hebreeuwsch, een studie, welke hij bij den Joodschen lijfarts van keizer Maximiliaan, Jechiel Loans, voortzette. In 1494 schreef hij zijn Kabbalistisch werk „De verbo mirifico.” Toen Maximiliaan in 1509 beval alle Hebreeuwsche geschriften te verbranden, teekende Reuchlin, wiens oordeel gevraagd was, hiertegen heftig protest aan en geraakte hierdoor in den bekenden strijd met de Keulsche Dominikanen en met hun strooman, den gedoopten Jood Pfefferkorn. Reuchlin haalde zich een inquisitie-proces op den hals, dat hij echter ondanks de oordeelvellingen der Parijsche, Erfurtsche en Mainzer universiteiten, glansrijk won. Het beroemdste overblijfsel uit

dezen strijd zijn de door zijn volgelingen (Ulrich von Hutten, Conrad Celtis, Willibald Pirckheimer e. a.) uitgegeven „Duisterlingen-brieven” (Epistolae obscurorum virorum), waarin zijn tegenstanders aan gerechten spot werden prijsgegeven. Reuchlin stierf te Stuttgart den 30 Juni 1522. — Bij de orthodox-christelijke Hebraïsten stond hij overigens niet al te goed aangeschreven; Buxtorf noemt hem in zijn „Nieuwe Jodenschool” (ik citeerde uit de Frankfort-Leipziger editie van 1738, bl. 53) als: „Reuchlin, rochelen moet men zeggen” en plaatst hem nevens den uilenspiegel Marcolphus.

§ 85. Men vergelijk hiermede Delitzsch „Schaakmat aan de bloedloochenaars Justus en Rohling” (Erlangen 1883), Rohling, „Mijn antwoord aan de Rabbijnen” (Praag 1883), evenals „De polemiek en het menschenoffer van het Rabbijnisme” (Paderborn 1883), Joseph Kopp, „Het Jodenvraagstuk” (6 afl. Leipzig 1886) en bovenal Strack „Het Bloed” (5—7 druk, München 1900). — De onderstelling, dat de Sohar een „bloed-ritueel onderwijst, berust op het misverstaan van vele duistere allegorisch bedoelde plaatsen, waarin ongeluk en lijden met geslacht worden vergeleken zijn, bijv. de plaats uit Tikunê Sohar (in den Sohar chadasch II, 57) „Voorts is er een gebod voor het slachten, dat op wettige wijze dient te geschieden, met betrekking tot vreemden die menschen zijn, doch het vee gelijken; want diegenen, welke zich niet met de Thorah (H. Schrift) bemoeien, moet men maken tot een offer des gebeds, opdat zij den Heilige, Gezegende als offer worden gebracht. En als zij hem zoodanig gebracht worden en vele smarten doorstaan, zoo geldt van hen Psalm 44, 23: „Want om uwentwille worden wij den ganschen dag vermoord, wij zijn geslacht als schapen op de slachtbank”. Het is als in II Mozes 20, 24: „En gij zult (op het altaar) uw offer en uw dankoffer brengen.” Zoo staat ook in Psalm 36, 7: „Menschen en vee helpt gij, o Heer.” Die echter doen als het vee, dat op het veld is, die eten, zonder te bidden — hun dood zal zijn als die van het gedierte des velds en de doodsengel slacht hen volgens hun zonde en niet slechts dat alleen, doch

met een uitgetand mes" enz. enz. — De dwaasheid van deze allegorie heeft zich bitter gewroken, daar deze passage vijfhonderd jaar later als grondstelling voor een „bloedritueel" werd aangemerkt, hoe weinig overeenkomst dit erook mede heeft.

§ 152. Vergelijk hiermede het leerrijke geschrift van Felix Laudowicz: „Wezen en oorsprong van de leer der praëxistentie der ziel en van de zielsverhuizing" (Leipzig, G. Fock 1898).

§ 154. Vergelijk Olcott, Boedhistische Catechismus (Craft & Co., Amsterdam), waarin uitvoerig hierover gesproken wordt.

§ 164. In den zin der zielsverhuizing legde men o. a. uit:

1. I Mozes 3, 16: „Tot dat gij weder op de aarde komt" (volgens den Hebr. tekst), „vanwaar gij afkomstig zijt." Dit moet een hernieuwde incarnatie beduiden!

2. V Mozes 33, 6 (volgens de Arameïsche vertaling): „Ruben leeft en sterft geen tweeden dood."

3. Prediker I, 4 en 9: „Een geslacht gaat en een geslacht komt — dat wat geweest is, is dat, dat weder zijn zal.

4. Prediker 8, 10: „En ik zag de goddeloozen, die gestorven waren en zij kwamen." (Hebr. kwamen is kwamen weder).

5. II Samuel 14, 14: „En God wil de ziel niet wegnemen, doch is indachtig, dat de verstootene niet door hem verstooten wordt."

6. Job 1, 21: „Naakt ben ik uit mijn moeders lijf gekomen, naakt zal ik weder daarin terugkeeren" — n.l. (volgens Kabbalistisch begrip) in een nieuwe geboorte.

§ 176. Vergelijk S. Krauss, Het leven van Jezus naar Joodsche gegevens." (Berlijn 1902).

§ 195. Omtrent zulke suggestieve werkingen, zie Boedhistische Catechismus van Olcott § 352—363.

§ 199. Vergelijk ook de aan de plat-Duitsch-Joodsche literatuur ontleende vertelling „van de Kabole" in Bischoff „Joodsch-Duitsche Tolk (Leipzig 1901).

Een werkelijk Chaldeeusch (d. i. Arameïsch) droomboek bevindt zich overigens reeds in het Talmudische tractaat Berachoth.

§ 201. Nog in het begin der 18e eeuw werden op de meeste Deutsche universiteiten afzonderlijke chiromantische colleges gegeven, zoo o. a. te Jena door professor H e x n e r, te Halle door professor Nietzky.

§ 202. Nog in het begin der 19e eeuw verdedigde een Duitsch professor de Astrologie, (J. W. P f a f f „Astrologie, Bamberg 1816 en „Over Planeten-conjuncties en de Ster der Wijzen", Bamberg 1821). In het midden der 18e eeuw was het „nativiteit stellen" nog zeer verbreid. In zijn „Dichtung und Wahrheit" maakt Goethe hierop een toespeling (zie Düntzer's aantekeningen). — Hoevelen — vooral vrouwen — offeren nog niet heden ten dage op jaarmarkten bij waarzegsters haar geld voor het trekken van een „planeet"!

§ 204. Om een veel verbreide dwaling te helpen herstellen, zij hier uitdrukkelijk medegedeeld, dat maak-werk als „Het zesde en zevende boek van Mozes" of „De geheimen der Kabbala" absoluut niets Kabbalistisch behelzen, doch reine nonsens zijn, welke tot buitensporig hoogen prijs wordt verkocht.

134 | 37

Bij de Uitgevers **CRAFT & Co.** te Amsterdam
verschenen mede:

NICOLAAS GOGOL

DOODE ZIELEN

Roman in 2 dln.

f 3.90. Geb. f 4.90.

„De belangstelling in al wat Rusland betreft, zal deze vertaling van DOODE ZIELEN zeker wel lezers bezorgen”.

De Nieuwe Courant.

„Hij houdt er van de waarheid te zeggen op komischen toon.”

De Telegraaf.

„Gogol is Ruslands grootste novelist”.

Algemeen Handelsblad.

„Het boek heeft uit een cultuur-historisch oogpunt hoedanigheden van méér dan gewone beteekenis”.

Amsterdammer Weekblad.

„Gogol is 'n scherpe satyrikus, die soms de humor van Dickens heeft.”

Op de hoogte.

HENRY OLCOTT

President der Theosophische Vereeniging

De Boedhistische Catechismus

f 1.50. Geb. f 1.90

„Deze vertaling bezit de verdienste dat voor Nederlanders op gemakkelijke wijze de gelegenheid wordt geopend om een zij het vluchtigen, blik te werpen in den voorhof van het heiligdom, waarin zijn bijeengebracht de ideale leerstellingen van Boeddha, van hem, „die den weg aanwees aan degenen, die verdwaald waren”.

Java Bode.

„Men leze dezen catechismus”.

Kerkelijke Courant.

„Een standaardwerk over het Boedhisme.”

Theosophia.

„Wie van het Boedhisme meer wil weten dan een opper-

vlakking overzicht hem geven kan, wie geen vrede heeft met een nevelachtig begrip, kan hier terecht".

Prov. Gron. Courant.

„Tot kennis van het Boedhisme kan dit boek goede diensten bewijzen".

Ned. Kerkbode.

„Zooals uit alles blijkt is het een practisch boekje".

Vragen van den Dag.

FRIEDRICH NIETZSCHE

IDEEËN

Eene bloemlezing uit zijne werken, door G. H. PRIEM.

f 250 Geb. f 3.—

„Het is een verdienste van Priem, Nietzsche onder het bereik gebracht te hebben van ernstige lezers, die gaarne wat meer willen weten en lezen omtrent dezen grooten denker, maar voor wie de oorspronkelijke werken te zwaar zijn. Er is veel, heel veel heerlijks in. Men moet dit boek niet opnemen om zich te verpoozen; ook behoort het niet in een leestrommel, neen, men moet het zijn eigendom kunnen noemen om het te lezen en te herlezen en dan is het een groote schat. Er zijn zooveel nieuwe waarheden in en al komen er uitspraken in voor, waarmee niet ieder het eens kan zijn, het denken er over verfrist. Wij moeten den heer Priem dankbaar zijn, dat hij ons den grooten denker beter heeft doen begrijpen".

Java-Bode.

„Met zorg en goed oordeel wordt uit den rijken schat van Nietzsche's Ideeën hier een bloemlezing aan de Nederlandsche vrienden van dien wijsgeer aangeboden".

Vragen van den Dag.

„Het is onzen landgenooten nu mogelijk gemaakt de eigen woorden te lezen van een veelbesproken Europeesch auteur".

Nieuws van den Dag.

„Het komt ons voor dat de heer Priem deze „Ideeën" met gelukkige hand gegaard en ze met liefde vertaald heeft in een taal, zooals men die verwachten mag van een dichterlijke natuur als die van den heer Priem".

De Telegraaf.

„Een verdienstelijke poging om dezen grooten auteur meer algemeen bekend te maken".

Het Vaderland.

Dr. ERICH BISCHOFF

Talmud-Catechismus

f 1.50. Geb. f 1.90.

Dr. EMILE LAURENT

Verdorven Jeugd

De misdaad en de ondeugd op de schoolbanken.

f 1.25. Geb. f 1.65.

CRAFT'S KLEINE ROMANBIBLIOTHEEK.

1. Fhr. v. SCHLICHT, **Ontrouwe Vrouwen** f 0.35.
 2. IWAN TURGENJEFF, **Eerste Liefde** „ 0.35.
 3. MAX KRETZER, **Hun Kind** . . . „ 0.35.
- Gebonden in één band . . . „ 1.40.
-

Ter perse:

FRIEDRICH NIETZSCHE

Afgodenschemering

f 1.50. Geb. f 1.90.

FRIEDRICH NIETZSCHE

De Blijde Wetenschap

Vertaling van G. H. PRIEM.

f 3.—. Geb. f 3.50.

„Wie anders dan Nietzsche, in deze tijden dat bijna alle velden van het denken kaal zijn afgegraasd, kan ons bij wijlen de verrassing geven van een ongekende streek met verborgen valleien, en de ontdekking van een wijd verschiët, rijzend tot toppen, die den hemel schijnen te raken?" *De Gids.*

„Een zeldzaam man, tot in de wolken verheven en verketterd als geen ander; groot dichter en filosoof voor den een, de in het krankzinnigengesticht overledene voor den ander; hier genoemd als stichter eener nieuwe wereldbeschouwing, ginds gestempeld tot hartstochtelijken, ziekelijken, overprikkelden idealist. Reeds deze uitersten zeggen voldoende dat het hier eenen buitengewonen geest betreft, en dit werk dus niet ongelezen mag blijven". *L'Union Fraternelle.*

„Trois cents pages d'Idées, choisies avec discernement et intelligemment traduites". *Mercure de France.*

G. v. BERLEPSCH

Fortunats Roman

f 1.90. Geb. f 2.30.

„Een weemoedig en gevoelig geschreven verhaal van menschenleed." *Bredasche Courant.*

F. M. DOSTOJEWSKY

ARME MENSCHEN

f 1.90. Geb. f 2.30.

Dr. ERICH BISCHOFF

De Kabbala

— Inleiding tot de Joodsche mystiek en geheime —
wetenschap.

f 1.50. Geb. f 1.90.

Dr. ERICH BISCHOFF

DE KORAN

f 1.50. Geb. f 1.90.

